

IP

**vakblad voor
informatieprofessionals**

2015 | 01

01

Verbindingsofficier
in erfgoedsector

**Tjeerd
de Boer**

02

Van bèta naar beter

Delpher

03

Nieuwe
columnist

**Geert-Jan
van Bussel**

04

Strijd tussen
open en gesloten

**Trends
2015**

**De lean
startup**

Systematisch
innoveren
bij UB Utrecht

Congres DE INFORMATIEGESTUURDE OVERHEID

Grip, inzicht en controle

Datum: dinsdag 31 maart 2015

Locatie: de Reehorst, Ede

Krijg antwoord op onder andere de volgende vragen:

- Hoe krijg je inzicht in de informatiestromen?
- Hoe richt je informatiestromen effectief en efficiënt in?
- Hoe verrijk je beleidsinformatie?
- Hoe koppel je informatie uit verschillende bronnen?

Collega vakgenoten van onder andere de volgende organisaties hebben zich reeds ingeschreven: Belastingdienst, UWV, Ministerie van Defensie, Oxfam Novib en onder andere de gemeentes Zaanstad, Almere, Haarlem, Den Haag, Utrecht, Rotterdam, Terneuzen, Emmen en Schiedam.

OOK GRATIS DEELNEMEN?

ga naar igo.heliview.nl

2015 01

REDACTIONEEL

Lean startup

Denkt u bij het horen van een startup aan een universiteitsbibliotheek? Zo begint Johan Tilstra zijn artikel over de lean startup. Het is een nieuwe methode om innovatieve diensten en producten te ontwikkelen, gebaseerd op ervaringen van succesvolle startups. De methode is bedacht door Eric Ries die er een gelijknamige bestseller over schreef. De Universiteitsbibliotheek Utrecht is inmiddels fan. Zij zullen voortaan nieuwe diensten en producten zoveel mogelijk ontwikkelen volgens de lean startup. Een opkomende trend in ons vakgebied?

Over trends gesproken: zeven vakgenoten uit de brede informatiewereld kijken in dit nummer vooruit op de ontwikkelingen voor het komende jaar. Wat opvalt in hun bijdragen is de strijd tussen open en gesloten. Nog meer nieuwe plannen: Tjeerd de Boer (OCW) belicht in een interview zijn initiatieven voor een landelijke, sectoroverstijgende infrastructuur voor digitaal erfgoed. Delpher, waarover elders in dit nummer, is daarvan alvast een goed voorbeeld. Onlangs nog werd deze site met historische bronnen vernieuwd.

Ook IP hebben we vernieuwd. De opmaak van het blad is hier en daar opgefrist, Geert-Jan van Bussel debuteert als columnist en Eric Sieverts test in een nieuwe rubriek de zoekfunctie van websites, te beginnen met IENS.

Terug naar de eerder genoemde vraag van Johan Tilstra. Ja, startups horen volgens hem thuis in een (universiteits)bibliotheek – of een archief –, want ook zij moet steeds blijven innoveren. Wie inspiratie wil opdoen: in maart komt de schrijver van *The Lean Startup* naar Nederland.

Alice de Jong
redactie@informatieprofessionals.nl

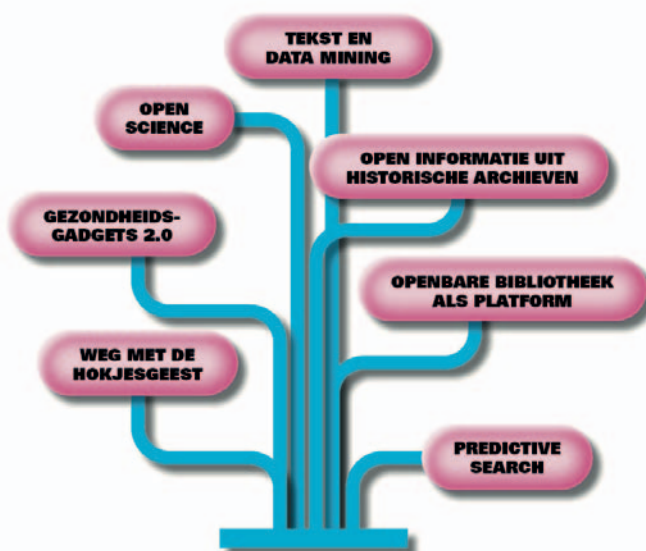

12 Johan Tilstra Ondernemen met de lean startup

De lean startup is een nieuwe methode om innovatieve diensten en producten te ontwikkelen. Een experiment leerde de Universiteitsbibliotheek Utrecht dat goede ideeën staan of vallen bij de uitwerking ervan.

16 Maaïke Napolitano Delpher: van bèta naar beter

In november 2014 bestond Delpher één jaar. Via deze website zijn miljoenen historische boeken, kranten en tijdschriften full-text doorzoekbaar. Een terugblik en een kijkje in de toekomst.

19 Extra De trends voor 2015

Zeven professionals kijken vooruit in het informatievak. Wat opvalt in hun bijdragen is de strijd tussen open en gesloten.

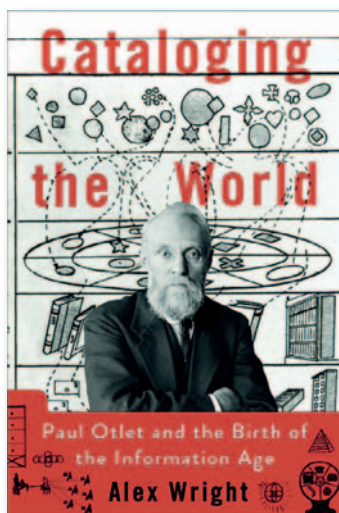

24 **Ronald de Nijs** Tjeerd de Boer: 'verbindingsofficier in de erfgoedsector'

Tjeerd de Boer (OCW) is de initiatiefnemer van *Schudden voor gebruik*, een notitie die een gezamenlijk perspectief schetst voor een landelijke, sectoroverstijgende infrastructuur voor digitaal erfgoed. Een interview.

28 **Peter Evers** Bespreking 'Cataloging the world'

Paul Otlet ontwikkelde de Universele Decimale Classificatie (UDC). In de biografie *Cataloging the world* belicht Alex Wright Otlets zoektocht naar universele kennis, wereldvrede en humane vooruitgang.

COLOFON

IP is samen met InformatieProfessional.nl het onafhankelijke platform voor de informatiespecialist van vandaag en morgen. De lezers werken in de informatie-, bibliotheek-, archief- en erfgoedwereld.

ISSN: 1385-5328

IP is een uitgave (19de jaargang) van Uitgeverij IP, Charlotte van Pallandtlaan 18, 2772 TR Voorburg, tel. 06-44 09 19 85, www.informatieprofessional.nl

redactieadres

IP, Charlotte van Pallandtlaan 18, 2772 TR Voorburg, tel. 06-44 09 19 85, e-mail redactie@informatieprofessional.nl.

uitgever

Peter van Gorsel.

redactie

Maarten Brinkerink, Alice Doek, Wilbert Helmus, Frank Huysmans, Alice de Jong, Evelien de Jonge, Andrea Langendoen, Leen Liefsoens, Edwin Mijsbergen, Paul Nieuwenhuysen, Ronald de Nijs (eindredacteur), Matthijs van Otegem en Eric Sieverts.

vormgeving

Eric van den Berg, egfvdberg@upcmail.nl, Tom van Staveren, graphycisland@upcmail.nl.

medewerkers aan dit nummer

Geert-Jan van Bussel, Henk van Ess, Peter Evers, Dirk Houtgraaf, Richard de Jeu, Niall MacKellar, Maaike Napolitano, Susan Reilly, Raymond Snijders, Johan Tilstra en Ivo Zandhuis.

redactieadviesraad

Drs. P. Evers, drs. C. Groeneveld (voorzitter), prof. dr. J.S. Mackenzie Owen.

abonnementen

IP verschijnt 9x per jaar, niet in januari, juli en augustus. Voor abonnementsprijzen en andere informatie zie InformatieProfessional.nl.

advertentieverkoop

Voor informatie over adverteren in blad of op de site: Joop Slor bij Recent op 020-3308998.

Het verlenen van toestemming tot publicatie in dit tijdschrift strekt zich tevens uit tot het in enigerlei vorm elektronisch beschikbaar stellen.

RUBRIEKEN

06 **Nieuws**

11 **Column** Eric Sieverts

23 **Column** Geert-Jan van Bussel

30 **Datavisualisatie** Interview met designer Jan Willem Tulp

32 **Recht op informatie** Auteursrecht op het Gooise leven?

33 **IPlingo** Bring your own app

33 **Onderzoek** Centraal boekendepot gunstig bij dalende vraag naar boeken

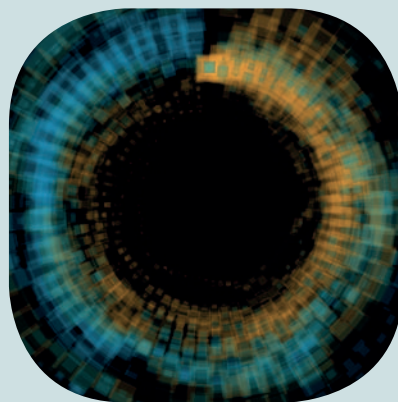
34 **Dat zoeken we op** IENS

35 **Lifehacking** Meerdere documenten in één keer afdrukken

36 **Professional in het nieuws** Robert van der Vooren

37 **Mensen** Bas Savenije kijkt terug

38 **Column** Frank Huysmans

Datavisualisatieproject 'Identity Design' van Jan Willem Tulp; lees verder op pagina 30

Het volgende nummer van IP verschijnt 5 maart. Bijdragen voor dit nummer zijn welkom tot 16 februari.

GO opleidingen

Cursusagenda februari/maart 2015

11/02	Ontwerpen van ontologiën voor het semantisch web	GAAT ZEKER DOOR
18/02	Leergang Informatieadviseur	
18/02	Inleiding Informatiemanagement	
27/02	Inleiding Geografische Informatievoorziening	
27/02	Haal meer uit SharePoint	GAAT ZEKER DOOR
27/02	Storytelling	
02/03	Klantgericht inlichtingenwerk	GAAT ZEKER DOOR
04/03	Informatiemakelaar	
04/03	Adviesvaardigheden	
05/03	Didactische en pedagogische zaken	GAAT ZEKER DOOR
05/03	Content Curator*	GAAT ZEKER DOOR
06/03	Taxonomieën en thesauri	
06/03	Europese Juridische informatie	
10/03	Semantisch zoeken	

Meer informatie: goopleidingen.nl/agenda of 070-3512380

3D-print als museumstuk

Deze jurk komt uit de printer. De onderdelen van het kledingstuk – 2.279 driehoekjes, met elkaar verbonden door 3316 scharnieren – zijn als het ware ‘geprogrammeerd’ zodat de jurk zélf meebe-

weegt met het lichaam. De jurk is ontwikkeld door het Amerikaanse designbureau Nervous System, dat eerder experimenteerde met sieraden die zich vormen naar het lichaam van de drager. De techniek

erachter wordt kinematics, een systeem voor 4D-printing, genoemd.

Het Museum of Modern Art (MoMA) in New York heeft deze zogenaamde ‘Kinematics Dress’ opgenomen in zijn collectie. De jurk is hier vanaf 14 februari te zien op de tentoonstelling ‘This is for everyone: design experiments for the common good’.

Overigens collectioneren steeds meer musea 3D-geprinte objecten. Zo voegde het Victoria and Albert Museum in Lon-

Foto: Steve Marsel

den een werkend 3D-geprint pistool aan de collectie toe en nam het Stedelijk Museum in Amsterdam de 3D-geprinte Solid C2-stoel van de Franse ontwerper Patrick Jouin op in zijn verzameling. Een 3D-geprint hoofd van de Haagse schrijver en dichter Bart Chabot krijgt eind dit jaar een plek in het Letterkundig Museum. Chabots gezicht maakt nu nog onderdeel uit van een tentoonstelling over de impact van 3D-printing in het Museum voor Communicatie in Den Haag. <

'Kinematics dress', ontworpen door
designbureau Nervous System

Q & A

Piek Vossen, hoogleraar Computationale Lexicologie bij de VU, is een van de keynotesprekers op de VOGIN-IP-lezing op

26 maart in de OBA. In een Q&A vertelt hij over de relatie tussen zoekmachines en big data.

In 2006 ben je vanuit een commercieel bedrijf – als Chief Technology Officer / CTO bij Irion Technologies in Delft – weer de wetenschap ingestapt. Een makkelijke overgang?

‘Irion is een technologiebedrijf waar nieuwe en innovatieve producten worden ontwikkeld. Dat staat niet ver van de onderzoeksweld. In mijn huidige werk doe ik voornamelijk onderzoek en veel acquisitie van projecten; in veel opzichten lijkt dat op mijn oude baan. Bovendien werk ik nog steeds samen met veel bedrijven; sommige stammen nog uit mijn contacten uit de Irion-tijd. Wel is het perspectief bij mijn huidige werk meer de langere termijn; bovendien zijn de vragen uitdagender.’

Maakte die ervaring als CTO bij Irion Technologies het makkelijker om je huidige onderzoek meteen te vertalen naar praktische en wellicht commerciële toepassingen?

‘Bij een bedrijf kun je je niet beperken tot een deelprobleem: je moet een totaaloplossing bieden. Ik vind dat ook heel waardevol voor het onderzoek dat we nu doen. Het is belangrijk dat we problemen onderzoeken in een reële context met alle aspecten eromheen. Als je bijvoorbeeld onderzoek doet naar de betekenis van woorden in teksten, dan moet je dat zien vanuit de waarde die de tekst heeft voor een gebruiker. In feite heeft die tekst een bepaalde betekenis voor de gebruiker en niet alleen maar vanuit een algemeen theoretisch perspectief.’

‘Veel evaluaties in de wetenschap zijn kunstmatig. Ik vind dat je veel meer leert over het probleem taal en betekenis door naar de effecten van communicatie (lees: schrijver-tekst-lezer/zoeker) te kijken. Waarom vind je wel of niet wat je zoekt en wat is de rol van meerduidigheid en vaagheid van taal in dat zoekproces? Dat is een heel ander perspectief op betekenis dan alleen te kijken naar de betekenissen die in een woordenboek staan.’

Analyse van big data en klassieke zoekmachinetechnologie lijken op het eerste gezicht niet heel veel gemeen te hebben. Welke rol speelt zoeksoftware niettemin bij de analyse van big data?

‘Het klopt dat big data en zoektechnologie voortkomen uit verschillende onderzoeksparadigma’s. Dat heeft volgens mij ook te maken met het probleem om de betekenis van tekst voldoende te kunnen formaliseren. Daarmee bedoel ik dat we niet alle informatie uit een tekst weten te vangen, bovendien worden er nog te veel fouten gemaakt bij het interpreteren van tekst. Tekstanalyse resulteert te veel in *noisy* en onvolledige data voor big data-analyse. Er moeten nog veel stappen gezet worden voordat big data en vrijetekstzoeken samenvallen.’

‘Daarnaast wordt bij big data vaak niet gekeken naar natuurlijke manieren van vragen stellen. Het is niet zo eenvoudig om een zoekvraag te vertalen naar een SPARQL query waarmee big data bevestigd kan worden. Daar wordt nu onderzoek naar gedaan maar daarbij doen zich ook weer interpretatieproblemen voor.’

Wat doen jullie daar nu aan?

‘In onze projecten genereren we big data uit miljoenen teksten, bijvoorbeeld tien jaar nieuws over de autoindustrie. Dat levert miljoenen triples op, feiten en beweringen uit het nieuws. Om die big en noisy data te kunnen bevragen, draaien we statistische analyses op de data om te zien wat er nu in staat en hoe we interfaces kunnen maken zodat mensen die kunnen bevragen zonder zelf SPARQL queries te moeten formuleren. Dergelijke interfaces vallen vaak toch weer terug op gewoon zoeken via een index. Wat wij teruggeven als resultaat is echter wel anders. Dat heeft meer de vorm van gestructureerde data die je kunt weergeven in tabelvorm of als graaf – als een soort netwerk.’

Spelen de taalkundige en taaltechnologische methoden waarin je gespecialiseerd bent, een rol bij de analyse van alle soorten big data of geldt dat alleen voor heel speciale soorten?

‘De meeste big data is gestructureerd. Taal speelt daar voornamelijk een rol bij het weergeven van labels voor concepten en relaties. Bij ons speelt de technologie een rol bij het omzetten van tekst in gestructureerde data en, zoals al eerder gezegd, bij het bevragen van die data. De stappen zijn: 1. tekst naar RDF, 2. vraag naar SPARQL, 3. big data-gevolgtrekkingen, 4. RDF-resultaat, 5. resultaat presentatie. Taal en taaltechnologie spelen een rol bij de stappen 1, 2 en 5.’

De bezoekers van de VOGIN-IP-lezing zijn informatiespecialisten die vooral op het thema ‘zoeken’ afkomen. Welke boodschap ga je hen meegeven?

‘Het probleem van tekstinterpretatie wordt zwaar onderschat. Tekst is vaag, incompleet, meerduidig, maar bevat tegelijkertijd vele complexe lagen aan informatie. Het zijn niet alleen feitelijkheden, maar vooral meningen, opinies en perspectieven van mensen op die feitelijkheden. Dat is een puzzel die we voorlopig nog niet opgelost hebben.’

Eredoctoraat voor erfgoedexpert Charlotte van Rappard-Boon

De Universiteit van Amsterdam (UvA) heeft op 8 januari een eredoctoraat verleend aan erfgoedexpert Charlotte van Rappard-Boon. Van Rappard-Boon kreeg de onderscheiding vanwege haar 'eminente bijdrage aan de studie van Nederlands cultureel erfgoed, in het bijzonder van roofkunst en illegale kunsthandel', aldus Pim den Boer, hoogleraar Europese Cultuurgeschiedenis UvA, bij de plechtigheid.

Charlotte van Rappard-Boon (1944) is oud-directeur van Bureau Herkomst Gezocht en voormalig hoofdinspecteur van de Inspectie voor Cultureel Erfgoed van het ministerie van OCW. Zij heeft, aldus de UvA, 'een zeer belangrijke bijdrage geleverd aan de vormgeving van overkoepelend erfgoedbeleid en erfgoedinspectie in Nederland, en aan de implementatie van internationale erfgoedverdragen'. Van Rappard-Boon is ook van grote betekenis geweest voor de studie van cultureel erfgoed in Nederland en daarbuiten. Ze was een van de initiators bij de totstandkoming van de Wet Behoud Cultuurbezit en het Bureau Herkomst Gezocht. Daarmee stond zij aan de basis van de teruggave van nazi-roofkunst uit voormalig joods bezit, waaronder de Goudstikker-collectie.

'In de museale wereld worden er, voor zover ik kan nagaan, niet erg vaak eredoctoraten uitgereikt. Grappig genoeg wel voor historici; daar zijn er nogal wat van,' vertelt Van Rappard-Boon, zelf kunsthistoricus, aan IP.

Van Rappard-Boon begon haar loopbaan als conservator Japanse prenten bij het Rijksmuseum Amsterdam. In deze functie maakte ze naam als een van de grootste Nederlandse kenners van

de Japanse prentkunst en het negentiende-eeuwse Europese Japonisme. Met haar catalogi voor tentoonstellingen vestigde Van Rappard-Boon een nieuwe standaard voor wetenschappelijke beschrijvingen. Bovendien stelde ze hiermee een internationale en wetenschappelijke

maatstaf voor de Nederlandse Erfgoedinspectie.

'Mijn belangstelling voor processen, kwaliteitszorg en standaardisering is ontstaan toen ik als hoofdinspecteur Cultuurbezit merkte hoe weinig daaraan in de museale wereld gedaan werd,' aldus Van Rap-

pard-Boon. 'Nog steeds is dat in vergelijking met archieven of bibliotheken erg laag.'

Ze was nauw betrokken bij de vertaling van SPECTRUM, een Brits kwaliteitsinstrument voor het beheer en de documentatie van museumcollecties. 'Er werd in de Nederlandse museale wereld veel te weinig aan dit soort kwaliteits- en documentatiesystemen gedaan en met SPECTRUM hebben we een landelijke standaard neergezet. Het is jammer dat het nog niet door alle Nederlandse musea gebruikt wordt, al raakt het steeds verder verspreid.' <

**Ga voor
het laatste
nieuws naar**

**www.informatie
professional.nl**

**Ondersteuning nodig
bij het veranderen,
optimaliseren of
digitaliseren van uw
informatievoorziening?**

**ADVIES
PROJECTMANAGEMENT
DETACHERING**

Reekx

www.reekx.nl

FairPoint
team voor SharePoint professionals

U wilt

een gedreven professional
maar met backing van collega's

U wilt

zaken doen met een bedrijf
maar een zzp'er geleverd krijgen

U wilt

één aanspreekpunt voor
alle SharePoint-disciplines

Dan is er voor u

– geheel op maat – dé coöperatie
gespecialiseerd in alle facetten van
SharePoint en haar implementaties
en de daarmee gepaard gaande
veranderingen:

FairPoint coöperatie U.A.

www.fairpoint.coop

Eric Sieverts

COLUMN

Bento- istisch zoeken

Een zoekstelsel in Bento-stijl. Toen ik daar kortgeleden voor het eerst van hoorde, zei dat me

niets. Trendy eet- en gezondheidsraves die op Pinterest de ronde doen, volg ik kennelijk onvoldoende. Want daar bleek 'bento' regelmatig in die context op te duiken, toen ik er maar eens naar googelde. Het blijkt een Japans woord te zijn voor de daar gebruikte lunchboxjes, met aparte vakjes voor de afzonderlijke hapjes en ingrediënten die je van huis of uit de Bento-shop wilt meenemen.

Wat dat met zoeken te maken heeft? Dat is een heel verhaal. Uit analyse van logfiles van zoeksystemen blijkt dat gebruikers vaak 'verkeerde' zoekvragen stellen. Bijvoorbeeld heel specifieke vragen aan een systeem waar alleen heel andere of heel algemene dingen in zitten, met als gevolg dat gebruikers nul hits krijgen – soms wel voor 90 procent van de vragen. Maar ja, hoe moeten die ook weten waarin precies gezocht wordt als een zoekvenstertje ze uitnodigt om iets in te tikken.

In principe lijkt dat op te lossen met de huidige discovery tools, waar gewoon alles, uit een heleboel informatiebronnen in één zoekindex wordt gestopt. Aan het probleem dat je dan wel erg verschillendsoortige dingen in één bak stopt en dus ook uit je zoekactie krijgt, is iets te doen met parametrische zoektechnieken. Die laten je een zoekresultaat filteren op ba-

'Wat hebben
Japanse
lunchboxjes
met zoeken
te maken?
Dat is een
heel verhaal'

sis van aan het materiaal toegekende formele metadata.

Een ernstiger probleem is dat je niet altijd alles in die ene discovery index kunt krijgen. Dan lijkt je toch weer te moeten terugvallen op metasearch, waarvan we zo blij waren dat het door een discovery tool was vervangen. Bovendien geeft dat meestal alleen maar meer van hetzelfde soort antwoorden die alleen uit afzonderlijke containers zijn gehaald.

Maar dan komt Bentoistisch zoeken tevoorschijn. Dat haalt meer van wat anders uit verschillende systemen. Ook wel een soort metasearch, maar dan gepresenteerd in afzonderlijke hokjes die er net zo uitzien als de vakjes van de bento lunchbakjes. Vandaar. Boven in elk vakje staat prominent vermeld om wat voor soort informatie, gegevens of bronnen dat gaat.

Wie een veel te specifieke onderwerpsvraag stelt aan een systeem met alleen algemene metadata van beschikbare databases, krijgt dan automatisch te zien dat het bakje van de Discovery Tool – waar je de vraag niet gesteld had – wel antwoorden geeft. En andere, wellicht onbekende bakjes misschien ook wel. En wie aan de Discovery Tool advies vraagt hoe beter te zoeken, krijgt te zien dat de collectie online instructies (bijvoorbeeld in Libguides) veel beter antwoord geeft dan de inhoud van die Discovery Tool. En als daar misschien wel een antwoord inzate, zou dat verdronken zijn in miljoenen andere documenten – net als bij Google. Technisch gezien dus niet zoveel nieuws onder de zon. Een lepelje metasearch, met een scheutje parametrisch zoeken. Het nieuwe is vooral de visuele presentatie, alsof je naar uitnodigende bento-bakjes kijkt.

Eric Sieverts is redacteur van IP en freelance docent en adviseur

Ondernemen met de lean startup

De lean startup is een nieuwe methode voor het ontwikkelen van innovatieve diensten en producten. Een experiment met deze methode leerde de Universiteitsbibliotheek Utrecht dat goede ideeën staan of vallen bij de uitwerking ervan. En dat de bibliotheek hierbij weleens in een valkuil is gestapt. Johan Tilstra doet verslag van de toepassing van deze methode en de lessons learned.

Johan Tilstra *****

Denkt u bij het horen van de term ‘startup’ aan een universiteitsbibliotheek? Vast niet. Of in elk geval niet meteen. De term roept vooral een beeld op van ‘hipsters’ die de nieuwe Steve Jobs of Mark Zuckerberg willen worden.

Toch heeft een startup wel degelijk een plek in universiteitsbibliotheken: om relevant te blijven voor gebruikers kunnen de bibliotheken het zich niet veroorloven om niet te innoveren. Daarbij komt het groeiende besef dat succesvol innoveren niet vanzelfsprekend is, en ad hoc aan de slag gaan ook niet de beste methode. Het succes van een goed idee staat of valt juist bij de systematische uitwerking ervan. En waar anders dan in de wereld van startups vind je hier de beste methodes en technieken voor?

De term ‘lean startup’ komt uit het boek *The Lean Startup* (2011) van Eric Ries. Deze auteur, blogger en ondernemer in Silicon Valley analyseerde een groot aantal startups, van uiterst succesvol tot jammerlijk mislukt. In zijn boek bespreekt hij een aantal vaste kenmerken die succesvolle startups met elkaar gemeen hebben.

Ook toont hij aan dat het idee van de geniale uitvinder die met een soort bovenmenselijke intuïtie weet aan te voelen waar

‘Veel succesvolle ondernemingen blijken een geschiedenis te hebben van heel veel uitproberen, daarvan leren en steeds tijdig het roer omgooien’

‘de markt’ op zit te wachten, een mythe is. Het tegendeel is waar: veel succesvolle ondernemingen blijken een geschiedenis te hebben van heel veel uitproberen, daarvan leren en – op basis van die geleerde lessen – steeds tijdig het roer omgooien.

Vijf principes

Uit de succesfactoren destilleert Eric Ries een vijftal principes voor succesvolle startups. De nadruk op leren en zo nodig bijstellen komt terug in het eerste principe, ‘validated learning’. Daaronder schaaft hij het idee dat het primaire doel van startups is zo snel mogelijk ontdekken of er bij een

Johan Tilstra is gecertificeerd project- en programmamanager bij de afdeling Innovatie & Ontwikkeling van de Universiteitsbibliotheek Utrecht. Hij was projectmanager van het in dit artikel genoemde project.

Bedenker lean startup-methodiek komt naar Nederland

Vier 'fans' hebben er via een crowdfunding-campagne voor gezorgd dat Eric Ries, bedenker van de lean startup-methodiek, op 3 maart naar Nederland komt. Tijdens deze mini-conferentie geeft Ries een keynote; ook zullen er cases worden behandeld en vinden debatten plaats. Meer informatie is te vinden op tinyurl.com/mwoydoz.

'Het projectteam was te zeer overtuigd geraakt van de eigen ideeën'

initieel idee een valide bedrijfsmodel te vinden is en, zo ja, te leren welk model dan precies. Dat leren, benadrukt Ries, moet zo objectief en gericht mogelijk gebeuren: leren doe je door hypothesen op te stellen en die, via toetsing aan gebruikers, al dan niet te valideren.

Dat leerproces wordt ondersteund door 'innovation accounting' (het tweede principe): hoe kun je zeker weten dat je vooruitgang boekt? Ga je uit van een gevoel van verbetering, of kun je cijfermatig aantonen dat je de goede kant opgaat? Hiervoor zul je een administratie bij moeten houden.

Om 'validated learning' mogelijk te maken doorloop je in de lean startup de zogeh-

Veelgehoorde reacties

Noodzakelijkerwijs bestaat een flink deel van innovatieve projecten uit communiceren over 'wat je nu eigenlijk allemaal aan het doen bent'. In de loop van de tijd viel daarbij op dat in het lean startup-project van de Universiteit Utrecht een aantal reacties vaker terugkwam.

1

'Wat je beschrijft is gewoon hetzelfde als agile software ontwikkelen.'

De lean startup en agile software ontwikkelen hebben veel overeenkomsten, met name als het gaat om de iteratieve aanpak in de 'build, measure, learn'-cyclus. Wel hebben ze elk een heel andere focus: de lean startup is gericht op het vinden van een valide bedrijfsmodel en ook goed toepasbaar voor innovaties waar helemaal geen softwareontwikkeling aan te pas komt. In trajecten waar dat wel gebeurt, kunnen beide methodes goed worden gecombineerd.

2

'Maar er is toch niks nieuws aan deze aanpak? Dit zijn allemaal open deuren!'

De lean startup-aanpak is in essentie niet meer dan een slimme combinatie van bestaande concepten en methoden, die afzonderlijk allemaal erg logisch klinken. Toch zie je, om je heen kijkend, maar weinig innovatieprojecten die als uitgangspunt hebben dat een (ogenschijnlijk) goed idee gedegen getoetst moet worden. Integendeel: uit enthousiasme en overtuiging wordt vaak direct de sprong van idee naar implementatie gemaakt. Dat laat zien dat de lean startup-aanpak niet zo voor de hand ligt.

3

'Wat je beschrijft – dat doen wij allemaal al.'

In veel innovatietrajecten zie je afzonderlijke stappen uit de lean startup terug – vandaar dat een andere veelgehoorde reactie is dat het allemaal open deuren zijn. Spreken we over de scherpe focus op toetsing van ideeën, het zoeken naar een valide businessmodel en het leren over gebruikers, dan zegt bijna nooit iemand: 'Dat doen wij allemaal al'.

'Vaak genoeg blijkt dat een initieel idee bijgesteld moet worden'

ten 'build-measure-learn'-cyclus (het derde principe). In een continu herhaald proces formuleren lean startup-ondernemers hypothesen over verbeteringen van hun product, werken die uit, meten het effect op gebruikers en leren vervolgens van de resultaten. Uit het geleerde volgen nieuwe ideeën voor verbeteringen, waarna de cyclus weer van voren af aan begint.

In dit derde principe is de link met de oorspronkelijke 'lean'-gedachte het meest zichtbaar. Stel alles in het werk om deze cyclus steeds zo snel mogelijk te doorlopen, benadrukt Ries, en weersta de (zeer menselijke) neiging om tijd te besteden aan zaken die niet direct bijdragen aan het leerproces.

Het mag duidelijk zijn dat een lean startup het tegendeel is van ongericht, ad hoc innoveren. Voor Ries is een startup een organisatievorm als alle andere, maar wel een met de focus op het ontdekken van valide bedrijfsmodellen. 'Entrepreneurship is management' stelt Ries daarom in het vierde principe, en hoe gestructureerder je hierbij te werk gaat, hoe groter de kans op succes. Met het vijfde principe, 'entrepreneurs are everywhere', betoogt Ries tenslotte dat ondernemers overal te vinden zijn. Niet alleen in de spreekwoordelijke garagebox van Steve Jobs en Steve Wozniak, maar ook binnen grotere organisaties. En dus ook in universiteitsbibliotheken.

Bibliotheekproject

In 2013 kreeg de Universiteitsbibliotheek Utrecht de lean startup in het vizier. Dat

jaar had zij een groot project afgerond, waarbij onder andere de mobiele website van de bibliotheek (m.library.uu.nl) was vernieuwd. De gebruikersstatistieken toonden na enige tijd aan dat er een grote spreiding was in de populariteit van de verschillende mobiele site-onderdelen. Dit leidde tot de onvermijdelijke conclusie dat een deel van alle tijd en moeite is gespendeerd aan functionaliteiten waar bezoekers simpelweg niet op zaten te wachten.

Ook kwam een ander punt aan het licht: wil je functionaliteiten ontwikkelen die precies aansluiten op de gebruikerswensen, dan is enkel netjes projectmatig werken niet voldoende. Een systematische aanpak om de zin (of onzin) van ogenschijnlijk goede ideeën te kunnen bepalen, leek dus een nuttig instrument in de ontwikkelaars-'toolbox'. Besloten werd te onderzoeken hoe de lean startup zinvol zou kunnen worden toegepast binnen de setting van een universitaire bibliotheek.

Een nieuw project kreeg als einddoel het uitproberen van de methode. Als casus werd gekozen voor het radicaal vernieuwen van een bestaande applicatie, namelijk de overzichtspagina van alle door de bibliotheek aangeboden databases, met vooral academische literatuur. Die applicatie bood een goede gelegenheid om een aantal nieuwe ideeën uit te proberen. Het al dan niet opleveren van een nieuwe (of beter gezegd: vernieuwde) applicatie stond in dit project op de tweede plaats.

Dit onderscheid in prioriteiten maakte het makkelijker voor het projectteam (én de organisatie daaromheen) om zich te richten op dat ene einddoel – en zich niet te laten afleiden door fraaie technische mogelijkheden of door diepgaande inhoudelijke discussies over academische databases.

Theoretische aspecten

De lean startup-principes komen erop neer dat je zo snel en efficiënt mogelijk (zo 'lean' mogelijk) probeert te achterhalen of een initieel idee voor een nieuwe dienst of product hout snijdt. Je haalt het leermoment – dat in Utrecht pas enkele maanden na lancering van de mobiele website plaatsvond – zoveel mogelijk naar voren. Schuif je eigen overtuiging dat je idee fantastisch is opzij en begin, aldus het advies van Ries, met bedenken wat de meest simpele, snelle en goedkope vorm is om de geldigheid van je idee te controleren.

Maak een prototype, of liever nog een ‘mock up’, of nee, nog beter: begin met simpelweg polsen bij je gebruikers of zij net zo enthousiast zijn over jouw idee als jijzelf. Besteed ook pas tijd aan het uittekenen van ‘mock ups’ als je bevestigd hebt gekregen dat je met je idee een bestaand probleem voor gebruikers weet op te lossen. En laat dat eerste prototype ook pas ontwikkelen als de ‘mock ups’ je genoeg hebben geleerd over hoe dat eerste prototype eruit zou moeten zien.

Vaak genoeg, zo stelt Ries, blijkt dat een initieel idee bijgesteld moet worden. Omgekeerd: wanneer je aan de slag gaat met de uitwerking van een eerste idee, puur op basis van je eigen overtuiging, dan is de kans groot dat pas laat – vaak té laat – blijkt dat je toch niet volledig juist zat.

Aan de slag

Theoretisch goed voorbereid begon het Utrechtse projectteam met het exploratief interviewen van bibliotheekgebruikers, om te achterhalen of de ideeën voor een nieuwe interface voor de academische databases aansluiten bij hoe mensen dat overzicht in de praktijk gebruiken. Deze eerste stap leek de geldigheid van die ideeën te bevestigen: veel gebruikers gaven aan dat ze een opknopbeurt wel zagen zitten.

Na die bemoedigende signalen werden er mock ups gemaakt, die weer aan diverse gebruikers werden voorgelegd. De gesprekken over de mock ups gaven het team inhoudelijke informatie over hoe een eerste functionerend prototype eruit zou moeten zien. Ook gaven die gesprekken inzicht in hoe lastig het is om te bepalen welke wensen gebruikers hebben. Praten óver een applicatie, ook al is het aan de hand van uitgewerkte schetsen, is heel anders dan zien hoe een applicatie daadwerkelijk wordt gebruikt.

Om deze reden én omdat er bij de gebruikersgroep een wens voor een geüpdate applicatie leek te bestaan, werd besloten een prototype van een vernieuwde interface te ontwikkelen. Dat prototype werd naast de bestaande applicatie aangeboden, zodat de zogenaamde ‘early adopters’ die nieuwe applicatie ook al in de praktijk konden gebruiken. Met behulp van Google Analytics kon vervolgens het werkelijke gebruikersgedrag worden gemonitord.

Met een functionerend prototype, de mogelijkheid om het gebruikersgedrag te mo-

nitoren en een lijst met nog uit te proberen ideeën leek de route naar succes er een van simpelweg uitproberen en bijschaven. Maar de praktijk bleek weerbarstig.

Eureka-moment

Bij het projectteam leefde de hoop (en de verwachting) dat met elk verder uitgewerkt prototype het aantal ‘early adopters’ zou toenemen. De statistieken lieten een ander beeld zien: het aantal gebruikers nam nauwelijks toe. Steeds moest geconcludeerd worden dat een doorgevoerde aanpassing geen duidelijke verandering in de statistieken gaf.

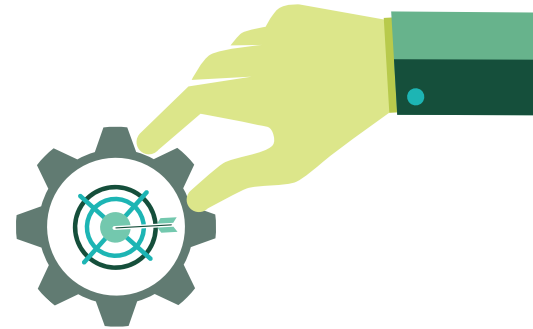
Het was tijd voor reflectie: klopte de methode niet? Was de toepassing ervan in een universitaire setting een brug te ver? Werd de methode niet goed toegepast?

Na een analyse bleek juist dat de methode precies raak was. Het probleem was dat het projectteam te zeer overtuigd was geraakt van de eigen ideeën over de nieuwe interface. Wat bleek: met het overzicht van academische databases beantwoordt de universiteitsbibliotheek een vraag die gebruikers als zodanig nauwelijks stellen. Het overzicht is namelijk een antwoord op de vraag: welke databases biedt de bibliotheek mij allemaal? Vanuit het per-

Lessons learned

Het project bij de Universiteitsbibliotheek Utrecht heeft verschillende ‘lessons learned’ opgeleverd. Bijvoorbeeld dat bibliotheekgebruikers uiterst behulpzame gebruikers zijn. Of dat het lastig is om kort en bondig uit te leggen waar de lean startup precies om draait. Maar de belangrijkste geleerde lessen komen hierop neer: innovatie is erg gebaat bij een systematische aanpak, en tegelijkertijd voelt zo’n gestructureerde aanpak soms erg tegen-intuïtief. Toch is de kans op een mislukking groot als je vooral op je gevoel afgaat: je raakt overtuigd van je eigen goede idee en krijgt (ironisch genoeg mede door je eigen enthousiasme) vooral bevestigende signalen. Vol goede moed ga je aan de slag – niet met toetsen, maar met implementeren. En pas veel later, als je idee toch niet helemaal raak bleek te zijn, leer je wat je had moeten doen. De lean startup behoedt je voor zulke valkuilen.

‘De geniale uitvinder die intuïtief weet waar de markt op zit te wachten, is een mythe’

spectief van een universiteitsbibliotheek lijkt het ongehoord dat deze vraag niet leeft bij de gebruikers, maar bij navraag bij gebruikers bleek deze conclusie te kloppen: ja, gebruikers zijn nauwelijks geïnteresseerd in deze vorm van overzicht.

Achteraf gezien verklaart dit de vlakke statistieken: er is een beperkte vraag naar een overzicht van aangeboden academische databases – en dus ook een beperkte vraag naar een mooiere interface voor die gegevens. De feedback van de gebruikers voor een nieuwe interface was oprecht positief, maar het team leidde daar een werkelijk bestaande gebruikersbehoefte uit af. Onterecht, zo bleek naderhand.

Gefaald?

Heeft het experiment gefaald? Nee, juist niet. Door de lean startup-principes toe te passen heeft de universiteitsbibliotheek vroegtijdig ontdekt dat het geen zin zou hebben gehad om veel tijd en middelen te steken in een vernieuwde interface. Zonder de gekozen aanpak zou de bibliotheek deze les pas hebben geleerd ná de ontwikkeling van een volledig uitgewerkte interface.

Bovendien zijn er talloze grote en kleine inzichten opgedaan, zowel over de methode als over zaken waar gebruikers wél behoefte aan hebben. Die inzichten zullen worden meegenomen in de ontwikkeling van nieuwe diensten en producten. Die zullen, waar maar even mogelijk, ook als lean startups worden uitgevoerd.

Delpher: van bèta naar beter

In november 2014 bestond Delpher één jaar. Via deze website zijn miljoenen historische boeken, kranten en tijdschriften full-text doorzoekbaar. In de verbeterde versie van de dienst – die sinds november online staat – is de vormgeving aangepakt, zijn verschillende gebruikerswensen vervuld en werden nieuwe functionaliteiten toegevoegd. Bovendien is de site niet langer een bèta-versie. Een terugblik en een kijkje in de toekomst.

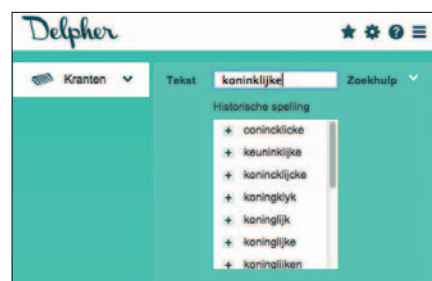
Maaïke Napolitano *****

Enkele jaren geleden sloegen de universiteitsbibliotheken van Amsterdam, Groningen, Leiden en Utrecht, het Meertens Instituut en de Koninklijke Bibliotheek de handen ineen om het versnipperde informatieaanbod aan gedigitaliseerde historische tekstcollecties samen te voegen en via één website doorzoekbaar te maken. Waar je voorheen sites als earlydutchbooksonline.nl en tijdschriften.kb.nl elk afzonderlijk moest doorzoeken, is er sinds november 2013 één integrale website, Delpher. Aanvankelijk werd de dienst gepresenteerd als bèta-versie omdat de website nog volop in ontwikkeling was,

maar sinds november 2014 is Delpher beschikbaar als volwaardige dienst.

Historische tekstcollecties

Delpher is de grootste bron van gedigitaliseerde historische tekstcollecties van de zeventiende tot en met de twintigste eeuw in Nederland. In tegenstelling tot een zoektocht via Google, waarbij de resultaten worden beïnvloed door eerdere zoekopdrachten, reclame en de manier waarop websites zijn opgebouwd, worden zoekresultaten in Delpher alleen bepaald door het voorkomen van de gebruikte zoekterm in de tekst. De website biedt toegang tot teksten die afkomstig zijn van erfgoedinstellingen, zoals universiteiten, bibliotheken, musea en archieven. Alle collecties zijn bovendien full-text (op woordniveau) doorzoekbaar. Op dit moment bevat Delpher ruim 90.000 boeken, 1 miljoen Nederlandse kranten, 1,5 miljoen pagina's uit Nederlandse tijdschriften en 1,5 miljoen ANP-nieuwsberichten. De komende jaren zal het aanbod blijven toenemen. Zo komen alle boeken, kranten en tijdschriften die in het kader van *Metamorfoze* (het nationale programma voor behoud van het papieren erfgoed) zijn gedigitaliseerd, er uiteindelijk

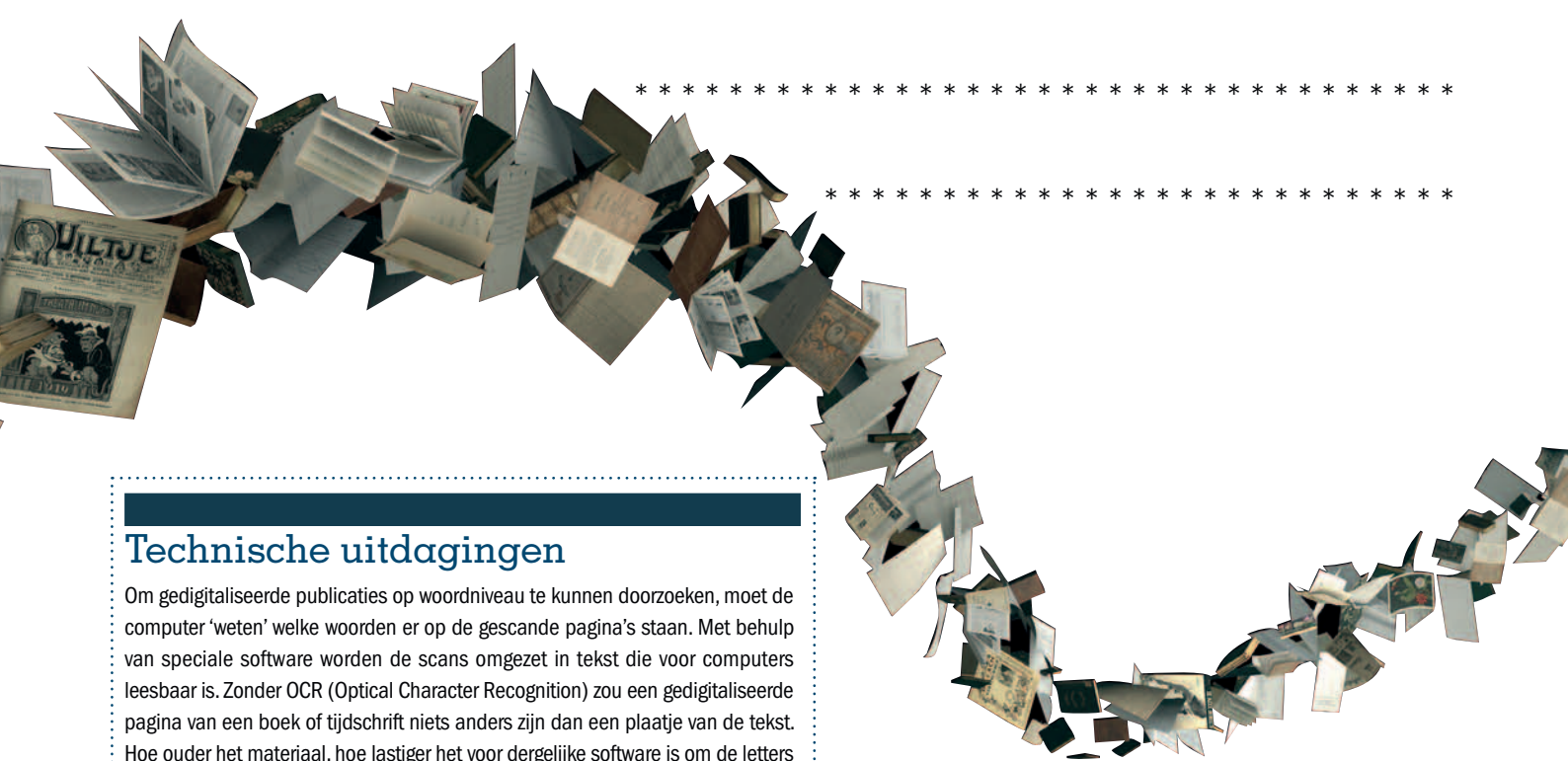
in terecht. Daarnaast bevat Delpher ongeveer 80.000 boeken die de KB in samenwerking met Google heeft gedigitaliseerd. In dit project zijn 160.000 exemplaren gedigitaliseerd, die op den duur allemaal online worden geplaatst.

Lastige keuzes

Tijdens de ontwikkeling van Delpher moesten er voortdurend keuzes gemaakt worden. Zo werkte de website af en toe erg traag. Nadat was gebleken dat het direct tonen van het zoekwoord in de resultaten erg veel capaciteit kostte, is ervoor gekozen om tekst en plaatjes op een andere manier te laden. De gebruiker krijgt de tekst nu pas te zien als hij met de muis over het zoekresultaat gaat of het aanklikt. Deze situatie is niet ideaal, maar hierdoor werkt de website wel weer snel en zijn de prestaties een stuk stabiel geworden. Ook vragen gebruikers regelmatig of de kwaliteit van de scans of OCR verbeterd kan worden. Natuurlijk willen ook wij zowel kwaliteit als kwantiteit verbeteren, maar binnen de beschikbare middelen moeten we nu eenmaal keuzes maken. Uit gebruikersonderzoek blijkt nog steeds dat wanneer klanten de keus voor kwaliteit of

Maaïke Napolitano is dienstcoördinator van Delpher en werkzaam bij de Koninklijke Bibliotheek.

Technische uitdagingen

Om gedigitaliseerde publicaties op woordniveau te kunnen doorzoeken, moet de computer 'weten' welke woorden er op de gescande pagina's staan. Met behulp van speciale software worden de scans omgezet in tekst die voor computers leesbaar is. Zonder OCR (Optical Character Recognition) zou een gedigitaliseerde pagina van een boek of tijdschrift niets anders zijn dan een plaatje van de tekst. Hoe ouder het materiaal, hoe lastiger het voor dergelijke software is om de letters in de tekst goed te herkennen. Er moet bijvoorbeeld rekening worden gehouden met oude spelling, complexe paginaopmaak, lastige lettertypes, verkleuring van het papier en vervaging van de inkt. De OCR in Delpher is nog lang niet perfect, maar er wordt aan gewerkt om de software te verbeteren en de teksten nog betrouwbaarder te maken. Tegelijkertijd zijn er ook initiatieven om ge-OCR'de teksten handmatig te corrigeren, zoals in de 'kranteneditor', een crowdsourcing-project van het Meertens Instituut en de KB. In dit project worden zeventiende-eeuwse kranten die zijn gezet in gotisch schrift, met de hulp van vrijwilligers omgezet naar Romeins schrift.

GEBRUIKERSREACTIE

'Prachtig om zoveel materiaal beschikbaar te hebben, maar het is zo jammer dat de informatiestructuur achter de digitale content zo beperkt is. Je weet nooit helemaal zeker in wat voor vijver je nu aan het vissen bent en het blijft ook een beetje gokken hoe representatief je vangst is.'

Anonieme gebruikersreactie, december 2014

kwantiteit krijgen voorgelegd, de meerderheid liever meer materiaal online ziet, dan de huidige hoeveelheid materiaal in een betere kwaliteit.

Samenwerking

Delpher is ontwikkeld door de Koninklijke Bibliotheek in samenwerking met de eerder genoemde universiteitsbibliotheken en het Meertens Instituut. Tijdens de beginperiode heeft een externe klankbordgroep met experts uit het wetenschappelijke onderzoeksveld het ontwikkelteam regelmatig van input voorzien. Daarnaast zou Delpher niet mogelijk zijn geweest zonder de tientallen contentpartners die hun collecties erin aanbieden.

Voor adviezen over de doorontwikkeling is er naast gebruikersfeedback ook een adviesraad. Op die manier wordt geprobeerd om de wensen en suggesties uit het onderzoeksveld zoveel mogelijk mee te nemen.

Veranderingen

Mede op basis van opmerkingen en ideeën van gebruikers is Delpher flink onder handen genomen. De website is met name gebruiksvriendelijker geworden; Delpher is

nu bijvoorbeeld ook goed te gebruiken op tablet en smartphone.

De meest in het oog springende verandering is de centrale zoekbalk waarmee je direct in een bepaalde materiaalsoort, zoals boeken of kranten, kunt zoeken. Verder is het zoeken zelf verbeterd, onder andere door het mogelijk maken van Booleaans zoeken. Bij Booleaans zoeken worden woorden als 'and' en 'or' gebruikt om de zoekopdracht te verfijnen en daarmee de kans op het vinden van relevante resultaten te vergroten.

Ook nieuw is de mogelijkheid om te zoeken met historische spellingvarianten,

ontwikkeld door het Instituut voor Nederlandse Lexicologie (INL). Hiermee worden suggesties gegeven voor historische spellingvarianten op het gebruikte zoekwoord. Wie bijvoorbeeld zoekt op het woord 'koninklijke', krijgt veertien varianten te zien van hoe dit woord in het verleden werd geschreven. Vervolgens kan de gebruiker zelf selecteren welke spellingvarianten worden meegenomen in de zoekopdracht.

Toekomst

Delpher zal steeds worden doorontwikkeld en met collecties worden uitgebreid. Feedback van gebruikers via onder meer gebruikersonderzoek, e-mail en sociale media is daarbij onmisbaar. Op dit moment onderzoekt het ontwikkelteam hoe het 'uitgebreid zoeken' nog beter kan worden gemaakt. Daarbij worden de internationale ontwikkelingen op dit terrein op de voet gevolgd. Denk bijvoorbeeld aan het toevoegen van *named entities*, waardoor Delpher kan herkennen dat een woord als 'Maas' een familienaam kan zijn, maar bijvoorbeeld ook een rivier. Dit zal het zoeken naar veelvoorkomende familienamen een stuk vergemakkelijken.

GEBRUIKERSREACTIE

'Het onvolprezen digitale krantenbestand van Delpher is een goudmijn voor wetenschappelijk onderzoek. Hierdoor ben ik niet alleen op het spoor gekomen van brieven van Couperus, maar kon ik ook met behulp van overlijdensadvertenties en in memoria personen beter thuisbrengen en voor mij onbekende familierelaties achterhalen. Ik durf te zeggen dat een deel daarvan zonder Delpher niet had kunnen worden gevonden.'

Dr. H.T.M. van Vliet

‘NIEUWJAARSGESCHENK’

In januari is er geen papieren versie van het *Archievenblad* verschenen, wel – net als in 2012 – bij wijze van nieuwjaarsgeschenk een digitale versie. Het betreft een special over de informatiefilosof Luciano Floridi, die in 2014 te gast was op de KVAN-dagen in Assen.

Uitgebreide informatie over Floridi's loopbaan, achtergrond en ideeën zijn te vinden op www.philosophyofinformation.net. In juni 2014 verscheen bij de Oxford University Press zijn meest recente boek: *The Fourth Revolution – How the Infosphere is reshaping Human Reality*. Dit boek is een handzame en toegankelijke samenvatting van zijn concepten en standpunten over informatie en de maatschappelijke effecten van digitalisering. Onderstaande auteurs beogen in dit digitale tijdschrift een nadere introductie op zijn denken te geven:

- * Frans Smit, senior beleidsadviseur informatievoorziening van de Gemeente Almere. Daarnaast is hij docent en onafhankelijk adviseur;
- * Arnoud Glaudemans, archiefinspecteur van het Streekarchief Gooi- en Vechtstreek en o.a. lid van de Adviescommissie archieven van de VNG;
- * Rienk Jonker, gemeentearchivaris van Leeuwarden, ontvanger van de Van Wijn Penning en onder andere lid van de Commissie KVAN-dagen.

Zie voor een doorbladerbare pdf: tinyurl.com/q58n8ez.

S@P BOEK ARCHIVES AND INFORMATION PHILOSOPHY

De Stichting Archiefpublicaties is voornemens om in 2017 of 2018 een boek te publiceren over informatiefilosofie en archieven. In het boek worden informatiefilosofen uitgenodigd te reflecteren op archieven en op basisconcepten en paradigma's uit de archieftheorie. De bedoeling van het boek is onder andere om een brug te slaan tussen de moderne informatiefilosofie en de (nationale en internationale) archiefgemeenschap. De redactie van het boek bestaat uit Rienk Jonker, Arnoud Glaudemans en Frans Smit. Geert-Jan van Bussel is nauw betrokken als adviseur.

‘WEEK VAN DE DIGITALE DOCUMENTAIRE INFORMATIEVOORZIENING’

In de week van 20 tot en met 24 april organiseert de Vereniging SOD de ‘Week van de Digitale Documentaire Informatievoorziening’. Gedurende deze week wordt gekeken naar de rol en functie van de documentaire informatievoorziening van vandaag en van morgen. Het programma bestaat uit een gevarieerd aanbod van activiteiten.

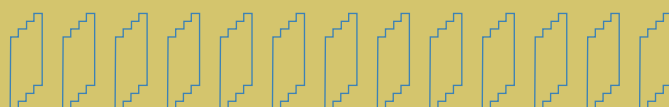

Centrale thema's van deze week zijn ‘de waarde van de documentaire informatievoorziening’ en ‘de transitie van div naar informatie- en archiefmanagement’. Via rondetafel-sessies, workshops, regionale discussieavonden en seminars worden leveranciers, beleidsmakers en het werkveld bij elkaar gebracht. Op die manier kunnen de deelnemers inzicht krijgen in hoe ze de (toekomstige) rol van de documentaire informatievoorziening, ongeacht de naamgeving, binnen hun organisaties kunnen verstevigen.

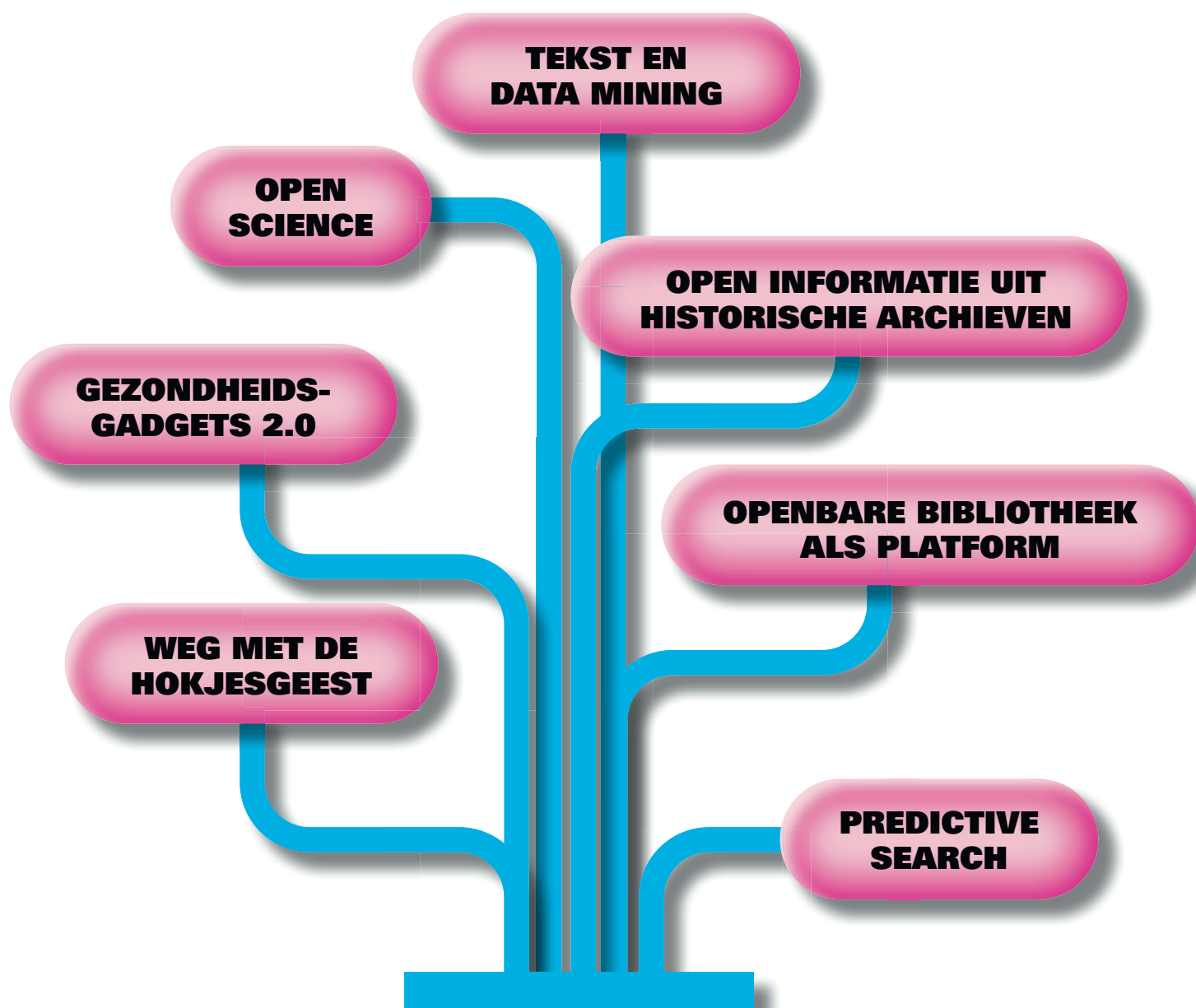
De bevindingen van de deelnemers aan de ‘Week van de Digitale Documentaire Informatievoorziening’ worden aan het eind van deze week voorgelegd aan de ‘hoofdrolspeleers’ van de SOD-documentaire over de huidige informatiesamenleving, *Alles is Informatie*.

Alle activiteiten zijn toegankelijk voor zowel leden als niet-leden van de Vereniging SOD.

Houd de website van de Vereniging SOD in de gaten voor nadere informatie en een activiteitenagenda: www.verenigingssod.nl

IP Trends 2015

De redactie van IP vroeg zeven professionals naar de trends in het informatievak. Wat opvalt in de ingezonden bijdragen is de strijd tussen open en gesloten. Veel ontwikkelingen betreffen open data, open access, open science, open archieven en open erfgoed. Tegelijkertijd doen gezondheidsgadgets en internetreuzen als Google en Facebook hun voordeel met die openheid op een manier die gebruikers niet goed kunnen overzien en voor ongemak zorgt. 2015 is het jaar van grote uitdagingen.

TEKST EN DATA MINING

Het aantal wetenschappelijke artikelen neemt jaarlijks toe (nu 1,5 miljoen per jaar!), de rekenkracht van computers wordt sterker, er ontstaat een infrastructuur voor gezamenlijk onderzoek doen en open access wint terrein. Allemaal factoren die ervoor zorgen dat het gemakkelijker is dan ooit om met computers grote hoeveelheden wetenschappelijke output te analyseren. Tekst en data mining (TDM) draait om het combineren, samenstellen en interpreteren van feiten, concepten en ideeën uit een groot corpus. Bibliotheken kunnen de

toegang tot de informatie ermee vergroten, researchers kunnen nieuw onderzoek doen en de snelheid van innovatie neemt toe door ontdekkingen uit de ene discipline te kunnen gebruiken in de andere. Het potentieel is gigantisch.

Het belangrijkste obstakel is nu echter het auteursrecht. Hoewel de data zoals feiten vaak niet beschermd zijn, moeten de computers die de data willen verwerken meestal een kopie maken van de artikelen om ze

in een bewerkbare vorm te krijgen. Dit leidt tot juridische onduidelijkheid: mag dit nou wel of niet volgens de auteurswet? Er moet helderheid komen: zowel voor onderzoekers die TDM willen inzetten als voor bedrijven die tools willen ontwikkelen.

LIBER, de Association of European Research Libraries, lobbyt voor hervorming van de Europese auteursrechtlijn en hoopt dat in 2015 een voorstel in behandeling komt om TDM mogelijk te maken (zie tinyurl.com/mrj2ewz).

Susan Reilly, executive director LIBER

OPEN SCIENCE

Het jaar van open access is al regelmatig aangekondigd en nu zit er ook echt schot in. In Nederland hebben de universiteiten een baanbrekende deal gesloten met Springer om volledig over te gaan op open access. Open access is onderdeel van de filosofie van open science: meer openheid over wetenschappelijke resultaten leidt tot meer transparantie, beter onderzoek en een grotere maatschappelijke betrokkenheid.

Behalve tijdschriften om artikelen in open access te publiceren, heb je ook vrije

toegang tot de data nodig. Voor tekst en data mining (zie de trend beschreven door Susan Reilly), maar ook om de deugdelijkheid van wetenschappelijke claims te kunnen beoordelen. En heb je dus ook open code nodig voor de software die de data bevat, datamodellen om kennissystemen te koppelen zoals SKOS, identifiers zoals ORCID voor auteurs, platforms zoals het Open Science Framework om op te kunnen samenwerken en open li-

centievoorwaarden voor het gebruik van content zoals de creative commons-licenties.

Open science gaat over een heel ecosysteem om toegang tot kennis mogelijk te maken. De losse componenten zijn er al enkele jaren en ontwikkelen zich snel verder. Vallen in 2015 de puzzelstukjes op hun plaats?

Voor universiteitsbibliotheken ligt hier een van de grote uitdagingen voor dit jaar!

Matthijs van Otegem, redacteur van IP en directeur UB Erasmus Universiteit Rotterdam

OPEN INFORMATIE UIT HISTORISCHE ARCHIEVEN

Belangrijke trend die in het Nederlandse archiefwezen in 2015 zal doorzetten, is het beschikbaar stellen van informatie over (historisch) archief als open data. De burger vraagt immers steeds meer om een transparante overheid en overheden haken daarop in door 'Open Data' en 'Open Overheid' tot speerpunten te maken van hun communicatie.

De digitalisering van de overheid maakt het mogelijk om – in samenwerking met archi-

varissen – processen in te richten die informatie actief openbaar maakt. Er is geen discussie over wie deze openheid betaalt: de overheid zet daar een deel van haar belastingmiddelen voor in.

Vreemd genoeg is deze discussie niet slecht als het gaat over de data uit overgedragen, historisch archief. Archief, waar dezelfde overheid eigenaar van is. Sommi-

ge bestuurders verwachten nog steeds dat archiefdiensten deze historische informatie gebruiken om eigen inkomsten te genereren. In 2015 zullen naar mijn verwachting de laatste bestuurders en directeuren de inconsequentie van deze houding inzien en definitief en officieel beslissen om ook de beschikbaarstelling van historisch materiaal uit belastingmiddelen te financieren.

Ivo Zandhuis, onafhankelijk adviseur voor erfgoedinstellingen

Wordt 2015 de doorbraak van gezondheidsgadgets? De voortekenen waren in de loop van 2014 al zichtbaar; 2015 zou wel eens het jaar van de gezondheidsgadgets 2.0 kunnen gaan worden. Na de fitnesstrackers begint nu het serieuze werk. Mede door de X-Prize Tricorder (Tricorder.xprize.org) challenge waar de tien finalisten van bekend zijn, met als grote kanshebber Scanadu.com, onder leiding van onze zui-derbuur Walter de Brouwer. Het te ontwik-

GEZONDHEIDS- GADGETS 2.0

kelen apparaat moet minimaal dertien gezondheidsaspecten, vijf vitaliteitsaspecten en drie ziektenbeelden kunnen herkennen en meten.

Verder zal de Apple Watch bij introductie naar verwachting ook al een aantal gezondheidsmetingen in zich hebben. En tevens zullen er op het gebied van aan-

sturing van functies en apparaten vanuit de hersenen – middels een headset met sensoren – grote stappen gemaakt worden. Hierbij is onder andere Emotiv.com een voorloper.

Als laatste noem ik graag een sportgadget: de Reconjet (Reconinstruments.com) die begin dit jaar gaat worden uitgeleverd. Als sporter kijk ik hier echt naar uit.

Richard de Jeu, partner bij IT-strategie adviesorganisatie METRI

De afgelopen jaren schroefden veel gemeenten hun subsidies aan openbare bibliotheken terug. Vestigingen gingen dicht of werden omgevormd tot afhaaloket en het personeelsbestand ingekrompen (ruim een kwart eraf in vijf jaar). Toch was er ook goed nieuws: het aantal *Bibliotheken op School* groeide verder en er gingen nieuwe vlaggenschepen (zoals in Arnhem en Amersfoort) open. Daarnaast verandert de werkwijze. 2015 wordt het

OPENBARE BIBLIOTHEEK ALS PLATFORM

jaar waarin de bibliotheek als platform definitief voet aan de grond krijgt. Een plek waar bibliotheekmedewerkers als makers optreden tussen buurtbewoners en (fysieke én digitale) bronnen van informatie, kennis en cultuur. Waar mensen met geestverwanten en met nieuwe makers-technologie in contact worden gebracht.

Waar verbindingen worden gemaakt met andere lokale voorzieningen: onderwijs, zorg, media, maatschappelijke ondersteuning, gezondheid. Waar kortom de aloude missie van de openbare bibliotheek – persoonlijke ontwikkeling faciliteren – nieuw leven wordt ingeblazen.

Frank Huysmans, redacteur van IP, bijzonder hoogleraar bibliotheekwetenschap aan de UvA en zelfstandig onderzoeker/adviseur

Digitaal erfgoed is heel versnipperd en moet gevonden worden via de traditionele indeling in sectoren (bibliotheken, archieven, musea, beeld en geluid). Maar er is een kentering gaande, ingezet door de grote erfgoedinstellingen en het ministerie van OCW. Deze trend richt zich op het opzetten van een nationale infrastructuur van voorzieningen voor digitaal erfgoed. Instellingen werken samen in de opslag (beeldbanken,

WEG MET DE HOKJESGEEST

e-depot), de ontsluiting (gemeenschappelijke erfgoedthesaurus) en de beschikbaarstelling (gemeenschappelijke aanpak auteursrecht, Digitale Collectie Nederland). Alle organisaties gaan daarbij uit van een drielagenmodel: open bronnen (eerste laag) zijn gekoppeld aan een semantische

laag met thesauri (tweede laag) en de verrijkte data kan gebruikt worden door iedere interface die daar naar vraagt (derde laag). Voor gebruikers van digitaal erfgoed een essentiële trend: voor zover erfgoed digitaal beschikbaar is, kan het via deze nationale toegang gevonden (en gebruikt) worden.

Dirk Houtgraaf, Programma Directeur Programma Erfgoed Digitaal bij Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

2015 is het jaar van 'predictive search'. Google, Facebook, Microsoft en Apple willen voorspellen wat iemand (eigenlijk) wil. Google doet dat door verdere uitbouw van Google Now; waar ga je naartoe, wat boek je (hotels, bios, theater, vlieguren) en wat zoek je? Die gegevens gaan de goochelheid in en voorspellen soms heel precies wat je wilt – al dan niet in combinatie met tekst- en beeldherkenning en instantvertaling.

PREDICTIVE SEARCH

Facebook versimpelt in 2015 de gestructureerde Facebook Graph search, maar voor geoefende researchers is het via een zoekhack nog steeds mogelijk om te zoeken naar 'bars die worden bezocht door ministerie van Defensie'.

Microsoft bouwt de intelligente zoekassis-

tent Cortana verder uit, net als Apple dat doet met Siri.

Die versimpeling is voor het grote publiek geweldig, maar het maakt dat voor complexe vragen professionele researchers juist harder nodig zijn dan ooit. Wat de massa zoekt, is vaak niet wat de researcher zoekt.

Henk van Ess, web research trainer

Met een abonnement op deze drie vaktijdschriften bent u optimaal geïnformeerd over alles wat er speelt in de informatiewereld

**3
bladen
onder
1 dak**

Speciaal voor onze abonnees...

40% korting

Uitgeverij IP komt u tegemoet met het volgende aanbod:

Abonnees van **IP**, **VIP** of **Bibliotheekblad** krijgen nu op de bladen waar ze geen regulier abonnement op hebben een interessante korting van 40%.

**Stuur de antwoordkaart
verderop in dit nummer in**

Geert-Jan van Bussel

COLUMN

Leve de digitale overheid

2014 is het jaar van Anouchka van Miltenburg. Bij de overhandiging van het onderzoeksrapport over het falen van de overheids-ict in oktober sprak zij de onsterfelijke woorden: 'Ik moest even googelen wat ict betekent'.

Ik moest hartelijk lachen. Ton Elias heeft met een commissie twee jaar lang ict-projecten van de overheid bestudeerd in opdracht van de Tweede Kamer. Anouchka is daarvan voorzitter, geloof ik. De conclusies van het onderzoeksrapport van Elias waren vernietigend. Verantwoordelijkheden worden genegeerd, zijn niet belegd of versnipperd. De controle van projecten is belabberd. Ambities en doelstellingen wisselen. Gegevens zijn onbetrouwbaar of ontbreken. Het financieel beheer is matig, zodat niet kan worden vastgesteld hoeveel ict jaarlijks kost. Elias' rapport schat dat er per jaar 1 tot 5 miljard euro (of misschien 7 miljard?) wordt verspild. Tal van aanbevelingen worden gedaan om nog iets van deze chaos te maken. Een nieuw orgaan om ict-projecten te toetsen. Elk jaar een overzicht maken van de ict-kosten. ICT opnemen in de opleidingen van alle ambtenaren. Geen aanbevelingen om politieke en bestuurlijke incompetentie aan te pakken.

De Algemene Rekenkamer stelde in 2007 en 2008 al vast dat projecten duurder zijn dan gedacht, meer tijd vergen dan gepland en niet leveren wat mag worden verwacht. Er bleek toen al geen balans tussen ambitie, beschikbare mensen, middelen en tijd. Ook toen ontbraken gegevens om ict-projecten

'Anouchka van Miltenburg sprak de onsterfelijke woorden: Ik moest even googelen wat ict betekent'

Geert-Jan van Bussel is ondernemer en lector Digital Archiving & Compliance bij de Hogeschool van Amsterdam

te plannen en te calculeren. Ook toen werd jaarlijks ongeveer 4 tot 5 miljard euro verspild. Kortom: niets nieuws onder de zon. Alle toenmalige aanbevelingen ter verbetering heeft 'de politiek' naast zich neergelegd. Die van het rapport-Elias verdwijnen ook in de bureaula. Dat bleek tijdens het kamerdebat afgelopen december waarbij iedere woordvoerder desondanks aangaf beschaamd, ontutst en geschokt te zijn.

Tja.

De overheid is een ict-puinhoop. Burgers en bedrijven worden gedwongen om digitaal te communiceren met een overheid, die er niet in slaagt een ordentelijke informatiehuishouding te organiseren, die gegevens niet weet te archiveren, toegankelijk te maken en te beveiligen en die meer dan 80 procent van de ict-projecten laat mislukken. De volledig digitale overheid in 2017, Ronald Plassterks paradepaardje, is een illusie.

Het is ontluisterend te constateren dat niemand er belang bij heeft om iets aan deze wanprestatie te doen. Politici en bestuurders niet, omdat ict niet sexy is. Ambtenaren niet, want die willen geen slecht nieuws brengen. Informatieprofessionals ook niet, bang als ze zijn bemoeials te worden gevonden. ICT-bedrijven zien de overheids-ict als een winstgevend business. En dus blundert de overheid door...

Alleen de burger heeft er belang bij. Vooral omdat 46 procent (!) van de burgers te weinig 'geletterd' is om overheidszaken online af te handelen op nauwelijks toegankelijke overheidswebsites. De burger doet er niet toe, toch?

2017 zie ik niet zitten. Ik hoop alleen dat Anouchka van Miltenburg dan weet wat ict is. Ze is nu al vaardig aan het googelen.

<

INTERVIEW MET TJEERD DE BOER

'Ik zie mezelf als verbindingsofficier in de erfgoedsector'

Tjeerd de Boer (ministerie van OCW) is de initiator van *Schudden voor gebruik*, een notitie die een gezamenlijk perspectief schetst voor een landelijke, sectoroverstijgende infrastructuur voor digitaal erfgoed. Ook is hij de bedenker van de Week van het Digitaal Erfgoed, die in maart van start gaat. 'Het zou goed zijn als er wat meer regie op het digitaal erfgoed gevoerd wordt.'

Ronald de Nijs

Foto: Ronald de Nijs

Tijdens het interview verwijst Tjeerd de Boer naar het proefschrift *Het lege land* van Auke van der Woud (1947), emeritus hoogleraar architectuur- en stedenbouwschiedenis aan de Rijksuniversiteit Groningen. ‘Van der Woud beschrijft in zijn proefschrift het Nederland in de negentiende eeuw, waarin bijvoorbeeld elke stad nog haar eigen tijd en iedere tramlijn zijn eigen spoorbreedte had. Door de technologische ontwikkelingen ontstond de noodzaak om nutsvoorzieningen landelijk beter op elkaar te laten aansluiten. Daarvoor moesten er standaarden worden ontwikkeld, zoals één breedte voor het spoor. Kijk je naar de huidige digitale infrastructuur van het cultureel erfgoed, dan zie je dezelfde vraagstukken en processen. Hoe kun je vanuit kleinere eenheden en sectoren, met allemaal een eigen werkelijkheid, eigen afspraken en eigen tradities, samen een groter geheel worden?’

Het is in een notendop de uitdaging waar De Boer sinds anderhalf jaar vanuit het ministerie van OCW voor staat. ‘Er gebeuren veel goede dingen op het gebied van digitalisering, maar het is wel wat versnipperd over de verschillende erfgoedsectoren. Het zou goed zijn als er wat meer regie op gevoerd wordt. Dat was ook het signaal dat ik kreeg vanuit de verschillende sectoren aan het ministerie.’

De Boer blijft nog even in de treinmetafoor, ‘al wordt het snel misschien een ongelukkige beeldspraak’, zegt hij er bij. ‘Mijn taak is om ervoor te zorgen dat al die rijdende treinen met elkaar communiceren. Het doel is om schaalvoordelen beter te benutten, koppelingen tussen digitale erfgoedcollecties te realiseren en daarmee een beter gebruik voor de eindgebruiker mogelijk te maken.’ Dit betekent dat bijvoorbeeld gekeken wordt naar het gebruik van standaarden om het digitale materiaal beter uitwisselbaar te maken. Ook worden samenwerkingsprojecten gestimuleerd en hebben gemeenschappelijke vragen rondom auteursrecht, businessmodellen en andere onderwerpen de aandacht.

Knooppunten

Na een studie milieukunde werkte Tjeerd de Boer een aantal jaren bij verschillende onderzoeksinstituten. Daarna richtte hij zich op ruimtelijke ordening en planvor-

ming en dat bracht hem vervolgens bij het ministerie van OCW. Hier hield hij zich bezig met het ‘Belvedereprogramma’, dat als doel had om de inzet van cultuurhistorie bij de ontwikkeling van de leefomgeving te stimuleren. Verder pakte hij de interne digitaliseringsactiviteiten van het ministerie op. En in het verlengde daarvan nu dus de infrastructuur rondom cultureel erfgoed.

Zijn scope is heel breed, erkent De Boer. Hij is vanuit zijn functie als regisseur digitaal erfgoed ‘heel pragmatisch begonnen’ met het instellen van landelijke ‘knooppunten’, bestaande uit sleutelspelers uit alle erfgoedsectoren: de Koninklijke Bibliotheek, het Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid, het Nationaal Archief, de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en de Koninklijke Nederlandse Academie voor Wetenschappen. En met als verbindend ‘kenniscentrum’ DEN (Digitaal Erfgoed Nederland). Al deze partijen hebben een initiërende en coördinerende rol en vormen tezamen het Netwerk Digitaal Erfgoed (NDE). Verder heeft De Boer er van meet af aan in werkgroepen en -sessies ook andere partijen bij betrokken.

Minder vrijblijvend

Zijn eigen rol ziet De Boer vooral als die van een ‘verbindingsofficier’. ‘Het gaat erom de initiatieven in al die erfgoedsectoren bij elkaar te brengen en te kijken hoe we gezamenlijk de infrastructuur en de voorzieningen met elkaar kunnen verbinden en verder ontwikkelen. Daarnaast moeten we de ideeën die we met elkaar opdoen minder vrijblijvend maken. Die ideeën kunnen bijvoorbeeld langzaamaan gaan doorwerken in de manier waarop vanuit OCW subsidies wordt verstrekt. Ze zullen meewegen bij de vraag of het ministerie bepaalde projectaanvragen wel of niet zal faciliteren. De aan de subsidies verbonden voorwaarden of keuzes worden gebaseerd op dat gemeenschappelijke beeld.’

Bij het honoreren van projectaanvragen voor digitaal erfgoedprojecten volgt OCW nu al een checklist. Denk daarbij aan vragen als: welke standaarden gebruikt de organisatie en wat gebeurt er na afloop met de data van het project? ‘Die checks zijn nodig om de kwaliteit van het project vanuit informatieperspectief te beoordelen. We werken daarom ook aan een referentiearchitectuur voor digitaal erfgoed (die bestaat overigens

‘Het zou goed zijn als er wat meer regie op het digitaal erfgoed gevoerd wordt’

‘Er wordt gekeken naar het gebruik van standaarden om het digitale materiaal beter uitwisselbaar te maken’

‘We moeten van instellingen kunnen verwachten dat het informatiebeleid nu een structureel aandachtsgebied is’

al voor het onderwijs naar het voorbeeld van de Nederlandse Overheid Referentie Architectuur (NORA)). Daarbij is het doel om de digitale dienstverlening van de overheid te verbeteren. Een ander punt van aandacht is de vraag in hoeverre we van gesubsidieerde instellingen kunnen eisen dat ze zelf een goed informatiebeleid voeren.’

‘De afgelopen jaren hebben enkel grote digitaliseringsprojecten van content plaatsgevonden (zowel in de AV- als in de bibliotheeksector). Daarnaast is er veel en vaak projectmatig aandacht besteed aan een beetje beleidsontwikkeling, een tooltje ontwikkelen, een beetje ontsluiten of een beetje verbinden, maar altijd vrij ad hoc. Nu zijn we in een fase beland waarbij we van een instelling kunnen en moeten verwachten dat, net zoals een collectie- of een personeelsbeleid, ook het informatiebeleid een structureel aandachtsgebied is. Als ministerie kijken we op welke manier we daar effectiever op kunnen sturen. Je kunt van alles gaan voorschrijven, maar je wilt er ook voor zorgen dat het zo min mogelijk administratieve

lasten met zich meebrengt. Daarover zijn we nu met de sectoren in gesprek.’

‘Instellingen als het Rijksmuseum, het Van Goghmuseum en het Zuiderzeemuseum hoef je over dit onderwerp eigenlijk al niets meer te vertellen. Maar hoe kleiner de instellingen, hoe lastiger het wordt om het informatiebeleid op een structurele manier vorm te geven.’

Desondanks heeft De Boer goede hoop. ‘Als je klein bent, dan kun je het misschien samen met je branchevereniging of met een paar kleine collega-instellingen organiseren. Een lokale heemkundekring bijvoorbeeld heeft geen eigen jurist in dienst, maar ze weten die wel bij hun collega's te vinden zodra juridische expertise nodig is. Zo zou je dat ook rondom it-expertise en -beleid en informatiebeleid kunnen regelen.’

Gezamenlijk verhaal

‘Het verhaal over een gedeelde infrastructuur voor digitaal erfgoed en een normatieve kader daarvoor is nu in conceptvorm beschikbaar,’ zegt De Boer. Hij doelt op *Schudden voor gebruik*, een notitie die een gezamenlijk perspectief schetst voor de ontwikkeling van een landelijke, sectoroverstijgende infrastructuur van voorzieningen voor digitaal erfgoed.

Wat bedoelt hij met de titel? ‘Aangezien er al heel veel content is gedigitaliseerd, zien we een groter gebruik van die content als centraal beleidsdoel. Om te bereiken dat dat gebruik zowel groeit als gebruiksvriendelijker en betekenisvoller wordt, is het nodig bestaande sectorale muurtjes te slechten en kris-krasverbindingen tussen én collecties en content én mensen en organisaties te versterken. Schudden ten behoeve van gebruik dus.’

De belangrijke drager van dit verhaal is een drielagenmodel van digitaal erfgoed (zie kader), benadrukt De Boer. ‘De kern ervan is dat je het duurzaam beheer van je data en het gebruik ervan uit elkaar trekt. Je organiseert een verbindingslaag, waardoor tools en allerlei publieksinterfaces niet één op één gekoppeld zijn aan een stukje content. Dit model is veel flexibeler doordat je data zodanig ontsluit en beschikbaar stelt dat iedereen daar idealiter bepaalde toepassingen mee kan maken.’

De strategie, opgesteld door het Netwerk Digitaal Erfgoed, sluit af met een voorstel

Drielagenmodel

De gebruiker van digitaal erfgoed staat centraal in de strategie *Schudden voor gebruik* (zie reviewversie: tinyurl.com/l8lyene). De strategie bestaat uit drie werkpakketten: digitaal erfgoed houdbaar, bruikbaar en zichtbaar.

1. ‘Digitaal Erfgoed Houdbaar’ betreft voorzieningen voor duurzaam behoud en toegankelijkheid van alle digitale collecties. Sinds een aantal jaren loopt er al een samenwerkingsverband door de verschillende erfgoedsectoren heen (Nationale Coalitie Digitale Duurzaamheid).
2. ‘Digitaal Erfgoed Bruikbaar’ vormt de verbinding tussen gebruikers en data. Het gaat over de toepassing van linked data, het delen van thesauri voor de ontsluiting van de data en de organisatie van aggregatie van data.
3. ‘Digitaal Erfgoed Zichtbaar’ bestaat uit allerlei interfaces, publiekspresentaties en applicaties waarin data op aantrekkelijke manieren gebruikt kunnen worden.

‘Trek het duurzaam beheer van je data en het gebruik ervan uit elkaar’

voor een door collectiebeherende instellingen te onderschrijven manifest. Via een openbare consultatieronde kon het vakgebied van half december 2014 tot eind januari 2015 reageren op het document, waarna eventuele aanpassingen zullen worden gedaan. De (aangepaste) strategie en het manifest worden begin maart gepresenteerd tijdens de Week van het Digitaal Erfgoed (zie kader). De Boer hoopt dat zoveel mogelijk partijen zich achter dit manifest zullen scharen.

Samenwerken

Volgens De Boer liggen er kansen voor meer samenwerking tussen de erfgoedinstellingen. ‘De Tweede Kamer heeft een audiovisueel archief met alle vastgelegde vergaderingen. Volgens de wettelijke gang van zaken wordt dit archief uiteindelijk overgedragen aan het Nationaal Archief. Nu kan het Nationaal Archief zelf de benodigde expertise en de technische voorzieningen ontwikkelen om dit materiaal goed te bewaren en beschikbaar te stellen, maar het kan ook de samenwerking zoeken met bijvoorbeeld Beeld en Geluid, dat veel kennis en techniek in huis heeft voor audiovisuele collecties. Bij een dergelijke sectoroverstijgende samenwerking kunnen allerlei nieuwe vragen op tafel komen; mag een wettelijk aangewezen instelling zomaar taken uitbesteden en zo ja, onder welke voorwaarden? Hoe leg je de relatie tussen het AV-materiaal en ander archiefmateriaal van de Tweede Kamer dat in het e-Depot bij het Nationaal Archief wordt opgeslagen? Wat zijn de eventuele financiële consequenties? Ik zie allerlei interessante, bilaterale projecten langskomen waar ook weer beleidsmatige aspecten aan zitten.’

Gebruikers

De Boer gaat in zijn strategie meer uit van de gebruikers dan van het aanbod. ‘Daar is nog veel werk te verrichten. De gebruikers – in het onderwijs, de wetenschap, de creatieve industrie, het toerisme en ook burgers op een zolderkamer – hebben allen een ander type vragen en wensen met betrekking tot de toegang tot digitale content. Daarom houden we nu allerlei één op één-gesprekken met verschillende gebruikersgroepen. Op het gebied van beleid- en

cultuureducatie zijn we nu met scholen en leraren in gesprek. Dan schuiven bijvoorbeeld ook het Filmmuseum Eye, het Nationaal Archief en Beeld en Geluid aan. Die gesprekken gaan over heel praktische zaken. Stel: een leraar wil een les voorbereiden. Hoe kan de sector het nu op zo’n eenvoudige manier organiseren dat de leraar zonder vijf keer in te loggen bij het gewenste materiaal kan komen?’

Toekomst

Hoe ziet Tjeerd de Boer zijn toekomstige rol? ‘We zitten nu in wat we de “definitiefase” hebben genoemd: het toewerken naar een finale versie van de notitie *Schud-den voor gebruik*. Acties die daaruit voortvloeien zullen de komende jaren hun beslag krijgen in drie werkprogramma’s: Digitaal Erfgoed Zichtbaar, Digitaal Erfgoed Bruikbaar, Digitaal Erfgoed Houdbaar. Verder is het Netwerk Digitaal Erfgoed een mooie koepel om alle programma’s te blijven volgen. Dus dat netwerk blijft bestaan.’

‘De ontwikkelingen op het gebied van digitalisering van informatie gaan zo snel dat we niet kunnen zeggen: we kijken over een paar jaar wel weer hoe het met het digitaal erfgoed staat. Dit vraagt permanente alertheid en betrokkenheid. We zullen de nationale strategie vertalen in (subsidie) beleid en regelgeving en toepassen bij de beoordeling van nieuwe projectaanvragen. Op die manier kun je ook een – sturende – regisseursrol vervullen.’ <

Ronald de Nijs is eindredacteur van IP.

‘Aan de gebruikerskant is nog veel werk te verrichten’

Week van het Digitaal Erfgoed

Van 9 t/m 12 maart organiseren het Netwerk Digitaal Erfgoed, de Nationale Coalitie Digitale Duurzaamheid (NCDD), de Digitale Collectie (DC) en Stichting Digitaal Erfgoed Nederland (DEN) de Week van het Digitaal Erfgoed. In die week willen zij aandacht vragen voor het Nederlands digitaal erfgoed en voor de noodzaak tot nauwe samenwerking tussen instellingen en sectoren bij behoud en beheer van dit erfgoed. Tevens zal een Nationale Strategie voor landelijke voorzieningen voor Digitaal Erfgoed worden gelanceerd. Het programma van de Week bestaat uit drie bijeenkomsten, waarin actuele ontwikkelingen in beleid, praktijk en kennisontwikkeling zullen worden besproken met professionals uit alle erfgoedsectoren en met gebruikers van digitale content en diensten. De eerste twee bijeenkomsten hebben een besloten karakter, de derde is openbaar.

Instellingen op lokaal en regionaal niveau kunnen in deze week iets organiseren rondom de thema’s zichtbaarheid, bruikbaarheid en houdbaarheid van hun eigen digitale collecties. Activiteiten kunnen worden aangemeld op weekvanhetdigitaalerfgoed.nl, onder het kopje ‘Lokale initiatieven’.

Dromen van internet en wereldvrede door universele toegang tot kennis

Paul Otlet ontwikkelde de Universele Decimale Classificatie (UDC). Dit classificatieschema vormde voor hem de basis voor een breder doel. In de biografie *Cataloging the world* belicht Alex Wright Otlets zoektocht naar universele kennis, wereldvrede en humane vooruitgang.

Peter Evers *****

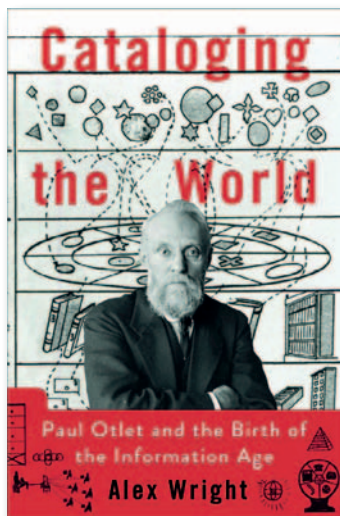
Informatiespecialisten kennen Paul Otlet (1868-1944) als grondlegger van de Universele Decimale Classificatie (UDC), die op haar beurt is gebaseerd op de Dewey Decimal Classification van John Dewey. Beide mannen, de een geboren in België, de ander in de Verenigde Staten, hebben lang samengewerkt.

De biografie *Cataloging the world* maakt duidelijk dat er voor Otlet veel meer bestond dan UDC alleen. Het classificatieschema was voor hem de basis voor een breder doel: de queeste naar universele kennis, wereldvrede en humane vooruitgang. In dat licht komt ook zijn geloof in internationale organisaties aan bod. Dit blijkt bijvoorbeeld uit de oprichting in 1895 van het International Institute of Bibliography, later omgedoopt in het International Institute of Documentation.

Visionair

Otlet was naast een positieve internationalist ook een visionair. In een tijd dat er nog geen computers bestonden, zag hij al gedistribueerde encyclopedieën, virtuele klaslokalen, driedimensionele informatieplekken, sociale netwerken en andere kennistoepassingen voor zich – zaken die nu door de hyperlinked structuur van het internet gerealiseerd zijn. Biograaf Alex Wright geeft zijn hoofdpersoon een plek tussen andere visionairs en pioniers die zich bezighielden met classificatie en verspreiding van kennis, zoals H.G. Wells, Melvil Dewey, Vannevar Bush, Ted Nelson en Tim Berners-Lee.

Wright is kenner bij uitstek van Paul Otlet. Hij publiceerde eerder al in onder andere

de *New York Times* over zijn bezoeken aan het Mundaneum,* het aan Otlet gewijde museum in Mons (Frankrijk). Hij neemt ons mee in een voorbije tijd, waarbij de voor Otlet belangrijke personen en levensfasen (soms te) gedetailleerd de revue passeren. Otlet, in zijn jeugd verlegen en al vroeg bezig met bibliotheken en het opstellen van classificatieschema's, volgt het privéonderwijs dat zijn vermogende vader hem en zijn broer Maurice laat geven.

La Fontaine

Uitgebreid beschrijft Wright Otlets ontmoeting met Henri La Fontaine, met wie hij het eerder genoemde International Institute of Bibliography opricht. La Fontaine is oprichter van de eerste Belgische socialistische partij, pacifist, feminist, vrijmetselaar en grondlegger van de Belgian League for the Rights of Women. In 1913 krijgt hij de Nobelprijs voor de Vrede voor zijn werk als president van het International Peace Bureau, zijn inzet voor de International Union of Associations en zijn activiteiten op het gebied van de documentatie. Hij was een vermogend man en had als lid van de Belgische senaat veel politieke invloed. La Fontaine steunt zijn vriend Otlet financieel en werkt in bepaalde periodes nauw met hem samen.

Wereldstad

Uiteraard is er in de biografie aandacht voor de 'Wereldstad', volgens Otlet het ideale hoofdkwartier voor een nieuwe mondiale overheid. Architect Hendrik Christian Andersen gaat na allerlei ambachten en studies in 1896 naar Rome en werkt daar met Otlet en anderen aan het Mundaneum als gedacht centrum van deze Wereldstad.

Net wanneer de ideeën van La Fontaine en Otlet hun vruchten beginnen af te werpen, valt Europa uit elkaar door het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog. Deze oorlog laat voor Otlet persoonlijk sporen na: zoon Jean wordt aanvankelijk vermist en blijkt later overleden; zoon Marcel is krijgsgevangene geweest.

Otlet werkt vanuit het Palais Mondial in Brussel, waar hij zijn verzameling objecten en een groeiende collectie cataloguskaarten huisvest.

lees verder op pagina 35

Van bibliothecaris tot biblioloog

Saillant detail is dat Paul Otlet de functiebenaming 'bibliothecaris' wilde veranderen in 'documentalist'. De documentalist verrichtte niet alleen de traditionele taken van een bibliothecaris maar richtte zich ook op het collectioneren, archiveren en cureren. Hij had, kortom, een actievere rol bij het analyseren en distribueren van vastgelegde kennis.

Later bedacht Otlet nog een nieuwe functie: 'biblioloog'. Naast het verzamelen van informatie omvat deze functie ook het toegang bieden tot elk kennisdomein en het opzetten van nieuwe onderzoeken en projecten.

Ik ben KNVI-lid...

Ik ben lid van de afdeling Openbare Bibliotheken, omdat er binnen de OB wel wat meer aan professionalisering gedaan kan worden. De functie Informatiemedewerker is de laatste jaren enorm veranderd, ik wil me ervoor inspannen om weer een gemeenschappelijk uitgangspunt te vinden dat die functie definieert.

Esther Valent

Ik ben student-lid van de KNVI omdat ik zo op de hoogte blijf van ontwikkelingen in het vakgebied. Ik bezoek ook graag het KNVI-congres vanwege de netwerkmogelijkheden en de interessante tracks en keynotes.

Frans Huigen

Hoewel er natuurlijk verschillende accenten zijn bij de diverse soorten bibliotheken, gaat het uiteindelijk om uitwisseling van kennis en ervaringen over informatiedienstverlening. Ik steek daarom ook graag mijn licht op bij de andere afdelingen.

Annemarie Koomen

En nu jij!

Ik doe mee!

en meld een collega aan als lid: knvi.net/word-lid

Jan Willem Tulp: 'Ik programmeer mijn visualisaties'

Jan Willem Tulp (1976) richtte in 2011 zijn eigen studio op, TULP interactive, waar hij zich vooral bezighoudt met datavisualisatie. Onlangs sprak deze ontwerper op een IP Inspiratiemiddag GEOdata over datavisualisatie. IP vervolgt het gesprek over zijn werk en informatiedesign als kunstvorm.

Door: Niall MacKellar

Wat houdt je project 'Identity Design' in?

'Dit is een project dat ik voor Nielsen heb gedaan. Op dat moment was Nielsen bezig met een rebranding van zijn corporate identity. En omdat Nielsen, het grootste market intelligence bedrijf van de wereld, ook veel met data werkt, wilden ze graag datavisualisatie een onderdeel laten zijn van hun nieuwe corporate identity. Ik heb visualisaties gemaakt, gebaseerd op echte salesdata van de afgelopen zeven jaar, maar puur en alleen voor de mooie beelden. De visualisaties bevatten dus ook geen annotaties, labels of assen. Het zijn gewoon mooie plaatjes, maar het is wel degelijk gebaseerd op data. Nielsen gebruikt dit soort materiaal om eigen brochures, folders en rapporten mee te illustreren.'

'Ik heb een "tool" voor mezelf gemaakt waarmee ik door de dataset kon "bladeren", simpelweg omdat het aantal variabelen waarmee je kunt spelen zo ontzettend groot is. Door allerlei toetscombinaties en muisbewegingen was ik in staat beelden te creëren die ik mooi vond. Ik heb op deze manier heel veel beelden gecreëerd, soms totaal verschillend.'

'De kleuren lagen vast, want die zijn onderdeel van de nieuwe corporate identity. De vormen komen gedeeltelijk voort uit wat de data te bieden heeft. De data beperkt je in die zin altijd. Maar dat doen mijn eigen ideeën soms ook. Daarnaast heb ik met mijn "tool" allerlei variaties kunnen maken. Op basis hiervan hebben we samen gekozen wat het beste past bij Nielsen als bedrijf, en daar heb ik met mijn tool allerlei varianten van gemaakt.'

Tijdens de IP Inspiratiemiddag GEOdata presenteerde je een ontwerpfilosofie die je in je werk toepast. Kun je daar wat meer over vertellen?

'Het is een eenvoudig modelletje met een x- en een y-as dat je kan helpen om visualisaties te categoriseren. En dit kan weer helpen bij het snappen van de context waarvoor een visualisatie bedoeld is.'

'Het komt erop neer dat je een as hebt tussen exploratieve visualisaties aan de ene kant – bedoeld om inzichten te vinden in een dataset, waarbij je de visualisatie als een tool gebruikt. En “explanatory” visualisaties aan de andere kant (bedoeld om inzichten te communiceren). En uiteraard zitten veel visualisaties hier ergens tussenin: een boodschap communiceren en tegelijkertijd de gebruiker zelf wat kunnen laten ontdekken.'

'Dwars daarop staat een andere as: de creatieve expressiviteit. Je kunt namelijk hele functionele visualisaties maken, visualisaties waarbij het de bedoeling is om zo effectief mogelijk informatie te communiceren, en “data art”, visualisaties waar het gaat om de mooie beelden, wel gebaseerd op data uiteraard. En ook hier kunnen visualisaties weer ergens tussenin zitten.'

Wat zijn je opvattingen over informatiedesign?

'Ik denk dat informatiedesign erg belangrijk is, en almaar belangrijker zal worden. Met steeds meer data om ons heen is er de behoefte deze data te begrijpen, te communiceren en te gebruiken. Statistiek en *machine learning* kunnen heel ver komen, maar de kracht van datavisualisatie komt vooral goed tot z'n recht als je bijvoorbeeld niet van tevoren weet waar je naar op zoek bent, met name in het geval van visualisatie voor het analyseren van data.'

'Daarnaast biedt visualisatie de mogelijkheid om veel informatie tegelijk te communiceren, en door gebruik te maken van interactie kun je een gebruiker in staat stellen om data op meerdere manieren te bekijken. En verder kunnen visualisaties ook gewoon ook heel mooi zijn, gewoon iets om van te kunnen genieten.'

Zie je jezelf meer als computerwetenschapper of als kunstenaar?

'Geen van beide. Datavisualisatie is iets waar veel disciplines bij komen kijken, het werken met data, in mijn geval kunnen programmeren, interactieontwerp, grafisch ontwerp, het kunnen werken met data, et cetera. Het is heel divers, en per project kan het zwaartepunt wisselen.'

'Ook de doelstelling van het project bepaalt of het een heel effectieve visualisatie moet zijn, omdat mensen concreet beslissingen willen nemen op basis van inzichten, of dat het een soort illustratie of kunstwerk moet zijn. In mijn geval is het wel altijd zo dat ik al mijn visualisaties programmeer, dus de computerkant zit er altijd in. En daarnaast probeer ik ook altijd de visualisatie er zo mooi mogelijk uit te laten zien. Of dat kunst is weet ik niet, wel mooi hopelijk.' <

Niall MacKellar
volgt de master
Information Design aan
de Design Academy
Eindhoven.

RECHT OP INFORMATIE

Auteursrecht op het Gooise leven?

Goed voorbeeld doet goed volgen. Over het algemeen is dat een positief gegeven, maar het Nederlandse spreekwoord kun je ook minder positief uitleggen, namelijk als andere mensen jouw (commercieel) succesvolle voorbeelden gaan nabootsen. Waar ligt de grens tussen geïnspireerd worden door voorbeelden van een ander en het lukraak kopiëren ervan? Waar ligt de grens tussen je geveild voelen als auteur en die ander voor de rechter dagen wegens vermeende inbreuk op je auteursrecht?

Door: Raymond Snijders

Afgelopen jaar zocht de schrijver Saskia Noort die grens op. In 2004 verscheen bij uitgeverij Ambo/Anthos haar bestseller *De Eetclub*, een roman over de Gooise leefgemeenschap. In het boek, waar de televisieserie *Gooische Vrouwen* op gebaseerd is, verwerkte Noort veel elementen die ze als kenmerkend voor de 'Gooise levensstijl' beschouwde. Negen jaar later zag de schrijver die elementen opeens langskomen in *Het Reservaat*, de debuutroman van Liselotte Stavorinus.

In een vergelijking tussen beide boeken vond Noorts uitgever maar liefst 29 wendingen en motieven uit *De Eetclub* die herkenbaar terug zouden komen in *Het Reservaat*. Er zou op onderdelen dus sprake zijn van een inbreuk op het auteursrecht van Noort. Stavorinus en haar uitgeverij, De Crime Compagnie, werden ge-

sommeerd af te zien van herdrukken. Met daarbij een te betalen schadevergoeding, aangezien Stavorinus opzettelijk geprofiteerd zou hebben van het succes van *De Eetclub*.

Op die sommatie gingen ze echter niet in en daarmee belandde het geschil voor de rechter. Met als eis: Noort met haar uitgever, die alle niet-verkochte exemplaren van *Het Reservaat* uit de handel wilde laten halen (plus schadevergoeding) en als gedaagde Stavorinus met haar uitgever, die beiden vonden dat er geen enkele tekstuele overeenstemming is tussen de twee boeken. Stavorinus verweerde zich door te stellen dat het hier zonder uitzondering om stereotypen en generieke elementen zou gaan. Ze kaatste de bal terug door te vorderen dat het vervolg op *De Eetclub*, het boek *Debet*, juist schadelijkt is omdat

dit op zijn beurt weer erg zou lijken op *Het Reservaat*.

Het auteursrecht wordt vaak als beperkend gezien voor innovatie en zou belemmerend werken om voort te borduren op goede ideeën van een ander. Er moet echter meer zijn dan een optelsom van generieke ideeën en motieven voor een plot voordat er sprake is van een auteursrechtelijk beschermd werk. Dat heeft te maken met het grondbeginsel van het auteursrecht dat onuitgewerkte ideeën en concepten niet beschermd worden door het auteursrecht. Je kunt nog zo'n goed idee hebben, alleen de uitwerking ervan wordt gekwalificeerd als een werk dat beschermd kan worden.

In Nederland geldt tevens de eis dat er in dat werk sprake moet zijn van een eigen oorspronkelijk karakter en een persoonlijk stempel van de maker. Aspecten die banaal of triviaal zijn, en waar dus geen creatieve arbeid in te bespeuren is, vallen daarbuiten.

In de uitspraak concludeert de rechtbank dat het verhaal van *De Eetclub*, als uitwerking van alle deelaspecten, wendingen en motieven, weliswaar auteursrechtelijk beschermd is maar dat dit niet geldt voor de genoemde individuele elementen uit dat verhaal. Aangezien Stavorinus geen teksten heeft overgenomen, en het verhaal ook substantieel afwijkt, pleegt de auteur met *Het Reservaat* geen inbreuk op het auteursrecht van Noort. De vordering van Noort wordt daarom afgewezen, waarmee ook de tegenclaim van Stavorinus over *Debet* komt te vervallen.

Moraal van dit verhaal: niet álles is te vangen in regels en wetten. Ook al biedt het auteursrecht een verregaande bescherming als je iets creatiefs hebt gemaakt, het hoeft een ander niet te belemmeren om daar – binnen bepaalde grenzen en met je eigen invulling – zelf weer iets creatiefs mee te gaan doen. Het wachten is nu op een roman over Gooise mannen. <

Raymond Snijders is senior informatiebemiddelaar bij Hogeschool Windesheim.

AGENDA

12-13 februari ■

EUROPEANATECH

2015 ■ Conferentie over nieuwe technologische ontwikkelingen en innovaties op het gebied van cultureel erfgoed ■ Parijs ■ www.den.nl/agenda/bericht/4597

12 februari ■

ZAAKSYSTEMEN IN BEELD

- LIVE! ■ In een middag 12 zaaksystemen werkend bekijken ■ Rijswijk ■ www.zaaksystemeninbeeld.nl

9-12 maart ■ WEEK VAN HET DIGITAAL ERFGOED ■

weekvanhetdigitaalerfgoed.nl

26 maart ■ VOGIN-IP-LEZING 2015 ■

Lezingen en workshops rond zoeken en vinden ■ Amsterdam ■ vogin-ip-lezing.net

25 maart ■

WERKCONFERENTIE OVER OPEN TOEGANG

■ Programma wordt verzorgd door Archief 2020, BRAIN en DEN ■ Den Haag ■ www.archief2020.nl

31 maart ■ DE INFORMATIEGESTUURDE OVERHEID ■

Congres ■ Ede ■ igo.heliview.nl

Bring your own app

Het begrip *Bring your own device* (BYOD) raakte, sinds het bedrijf Intel het in 2009 voor het eerst muntte, snel ingeburgerd. Ook in Nederland. Zelfs de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD) publiceerde er in juli 2012 een advies over, met de titel *Bring your own device*. In dat rapport definieerde de dienst het verschijnsel als ‘het toelaten van eigen apparatuur van de medewerker voor zakelijk gebruik’ en voegde eraan toe dat in het concept de gebruiker bepaalt welk apparaat het beste geschikt is voor gebruik in de persoonlijke en de zakelijke omgeving.

meer over de opvolger van BYOD: Bring your own application (BYOA). De betekenis daarvan laat zich niet moeilijk raden, maar je vraagt je wel af of die variant het verdient om apart benoemd te worden. Als ik lees dat BYOA staat voor het toenemend gebruik van apps door medewerkers, zoals de gratis clouddiensten Dropbox en Google Drive, dan zou ik denken: dat is logisch. Waarom zou je eigen apparatuur meenemen naar het werk om de daarop aanwezige software vervolgens *niet* te gebruiken? Maar het tijdschrift *Computable* geeft het begrip een extra laag. Zij stellen dat leden van de 'BYOA-generatie' ook wel 'citizen

Het klinkt als een interessante trend, maar ik kan me nog niet goed voorstellen dat dit bij erfgoedinstellingen komend jaar ook al echt gaat spelen, een enkele uitzondering daargelaten. Zowel BYOD als BYOA wordt nog sterk afgeremd door maatregelen op het gebied van informatiebeveiliging. En dat is nu juist een aspect dat bij veel organisaties hoger op de agenda staat dan ooit. Daar staat tegenover dat ik onlangs las dat GO opleidingen sinds het najaar van 2014 cursussen BYOD verzorgt, onder de titel *Mobile Device en App Management in de praktijk*. Zou het dan toch... <

*Edwin Mijnsbergen, redacteur van
IP en freelance informatiespecialist*

‘We lezen steeds meer over de opvolger van BYOD: Bring your own application (BYOA)’

Centraal boekendepot gunstig bij dalende vraag naar boeken

Bij een dalende vraag naar boeken kan de totale voorraad, verdeeld over het boekendepot en de decentrale vestigingen, dalen en daarmee ook de voorraadkosten. De extra kosten die met het verzenden en retourneren gepaard gaan, zijn uiteindelijk lager dan deze vermindering in voorraadkosten en de kosten voor het nee verko-

Het centraal depot geeft de bibliotheeklocaties een mogelijkheid om voorraad te delen en voorraad voor weinig gelezen exemplaren af te stoten zodat de boeken nog steeds beschikbaar blijven voor de klant. Dit geeft ruimte op de locaties om nieuw assortiment te introduceren of bijvoorbeeld de retailformule in openbare bibliotheken verder te ontwikkelen.

Gerlach van der Heide doet op www.informatie-professional.nl/bijdragen uitgebreid verslag van dit onderzoek.

DAT ZOEKEN WE OP IENS

Al is Google synoniem voor zoeken geworden, toch heeft bijna elke website ook nog zijn eigen zoekvenster. Het is alleen de vraag hoe goed je daarmee kunt zoeken en hoe het zich verhoudt tot het doorzoeken van zo'n site met Google. De komende maanden gaat Eric Sieverts dat bij allerlei sites uitzoeken.

Door: Eric Sieverts

Dat restaurantbeoordelingssite IENS een veelgebruikt hulpmiddel is om restaurants uit te kiezen, blijkt wel uit het recente nieuws van de overname door TripAdvisor. Uiteraard staat zoeken centraal als je uit 'alle restaurants van Nederland' moet kunnen kiezen. Standaard kun je alleen zoeken op plaatsnamen, buurten van grote steden (zonder dat er een lijstje is welke buurten men onderscheidt), keukens (dus soorten eten) en namen van restaurants. Daarbij hoeft je niet aan te geven welk zoekwoord een plaatsnaam of een keuken is.

Standaard worden die zoekwoorden met AND gecombineerd. En standaard blijkt getrunceerd te worden, want 'Artis' levert niet alleen restaurants in die buurt op, maar ook eentje met Artisti in de naam. Op andere woorden uit beschrijvingen of recensies kun je niet zoeken. Om dat restaurant met die 'Venetiaanse chef' te vinden of waar ze 'Saltimbocca' op het menu hebben, zul je dus iets anders moeten verzinnen. Ook zijn geen verdere Booleaanse combinaties (OR/NOT) mogelijk en ook geen 'exacte phrases'.

URL	http://iens.nl
AND / OR / NOT / ""	nee
Truncatie	automatisch
Speciale zoekvelden	nee
Advanced zoekscherm	nee
Parametrische filters	ja (veel)
Ook in Google	ja
Semantische markup	ja

Filters

Verkregen zoekresultaten kun je wel filteren op basis van in de linkerkantlijn getoonde 'facetten'. Het is een echte 'parametric search' die vooraf laat zien hoeveel restaurants je na filtering zult overhouden. Dat filteren kan op veel meer eigenschappen dan waarop je kunt zoeken, zoals openingsdagen, of de zaak open is voor diner, lunch of ontbijt, dat er recensies moeten zijn, enzovoort.

Sommige filters zitten nogal verstopt. Pas onder 'Meer filters' en 'Faciliteiten' vind je filters voor aanwezigheid van WiFi, afwezigheid van muziek of toelaten van honden. Niet elk filter blijkt goed te werken. Bij (met een schuifje) filteren op beoordelingscijfer of prijsniveau, bleef er bij mij niets over, wat ik ook probeerde.

Een ander probleem is dat niet altijd alle relevante eigenschappen bekend blijken. Bij filteren op restaurants die diners bieden (wat ze waarschijnlijk bijna allemaal zullen doen), raak je vaak al driekwart kwijt, waarvan dat gegeven kennelijk niet geregistreerd is.

Waarop de presentatievolgorde van zoekresultaten gebaseerd is, wordt niet helemaal duidelijk. Wel grotendeels op de beoordelingscijfers, maar niet helemaal consequent.

Voor Saltimbocca naar Google

Kun je dit nu ook allemaal in Google vinden? Jazeker en soms nog wel beter. Met de extra zoekterm site:iens.nl zoekt Google alleen binnen de IENS-site. En daarmee kun je wel op alle tekst in recensies en beschrijvingen zoeken. Dus kun je wel vinden waar ze (waarschijnlijk) 'Saltimbocca' op het menu hebben staan, omdat bezoekers daar – al dan niet enthousiast – over geschreven hebben. Je kunt wel dat restaurant met die 'Venetiaanse chef' vinden. Je kunt wel restaurants uitsluiten waar het woord 'teleurstelling' in recensies voorkomt. Maar die heel gestructureerde parametrische inperkingen van IENS zelf mis je dan natuurlijk. En Googles full-text search geeft natuurlijk ook wat meer ruis. IENS blijkt ook al aan semantische markup te doen, want in de zoekresultaten toont Google meteen al gestructureerd 'ratings' (sterretjes), plaats en buurt en prijsniveau van elk gevonden restaurant. Afhankelijk van wat je wilt is dus soms IENS' eigen zoekfunctie en soms Google de beste keuze om een restaurant te vinden. Smakelijk eten allemaal. <

Eric Sieverts, redacteur van IP en freelance docent en adviseur

LIFEHACKING

Meerdere documenten in één keer afdrukken

Print Conductor is een app voor de printfanaten onder ons. Slimme Windowssoftware waarbij je snel een heleboel printopdrachten kunt uitvoeren zonder dat je elk document hoeft te openen.

Door: Leen Liefsoens

Hoe print je meerdere documenten tegelijk zonder deze te openen? In Windows werkt het zo: selecteer de documenten in de Windows Verkenner, klik op je rechtermuisknop en selecteer Afdrukken in het menu. Dit werkt echter alleen als je documenten van *hetzelfde* type selecteert. Kies je verschillende typen documenten, dan verdwijnt de optie Afdrukken uit het menu. Als oplossing komt hier het Windowsprogramma *Print Conductor* om de hoek kijken.

Met Print Conductor is het mogelijk om verschillende printopdrachten vanuit diverse programma's te verzamelen en in één keer af te drukken. Het programma is zeer gebruiksvriendelijk. Je hoeft slechts de gewenste documenten naar het venster te slepen of die via het Add documents-menu toe te voegen, waarna je de juiste printer selecteert en op Start drukt. Helaas is de volgorde van afdrukken niet te wijzigen.

Print Conductor kan verschillende bestandstypes

verwerken, zoals doc(x), xls(x), ppt(x), txt, html, en weet ook raad met afbeeldingen als jpg, gif, bmp en png. Voor ieder type document werkt Print Conductor met gerelateerde programma's. Dit kan soms nadelig uitpakken. Voor het printen van pdf-bestanden is Adobe Acrobat vereist. Als je dus met een andere pdf-reader werkt, lukt het printen van pdf's met Print Conductor niet.

Handig is dat je per document via de knop Settings een aantal pagina's kunt selecteren als je niet het volledige document uitgeprint nodig hebt. Vanuit Print Conductor kun je rechtstreeks documenten en de eigenschappen van de gekozen printer openen.

Print Conductor is gratis voor niet-commercieel gebruik en te downloaden via print-conductor.com.

Leen Liefsoens is redacteur van IP en senior informatiespecialist bij de bibliotheek van de Haagse Hogeschool

Boekbeeld

Onder de titel *Boekbeeld* presenteert Museum Het Schip te Amsterdam meer dan 100 omslagen die gemaakt zijn door bekende Amsterdamse School-kunstenaars en -architecten. Tezamen geven ze een verrassend overzicht van boekbanden uit de periode 1910-1930. Bij de tentoonstelling, tot 13 maart te bezichtigen, is een catalogus uitgegeven. www.hetschip.nl

* * * * *
BESPREKING

* * * * *
vervolg pagina 28

Tot tweemaal toe zet de Belgische overheid, die het vertrouwen in Otlets doelstellingen verliest, hem uit die behuizing. De eerste keer lukt hem om terug te komen en verder te werken aan zijn collectie en zijn idealen. Maar na de tweede uitzetting staakt de overheid haar financiële ondersteuning. Daardoor en door de depressie, begin jaren dertig, verliest Otlet groten-deels zijn geloof in de Wereldstad en trekt hij zich terug. Wel blijft hij schrijven voor kranten en ook vervolgt hij zijn correspondentie met oude vrienden over musea en culturele instellingen.

Moderne tijd

In de laatste hoofdstukken van de biografie trekt Wright lijnen van de visionaire ideeën van Otlet en geestverwanten door naar de komst van de moderne tijd met internet en hypertext. In de conclusie komt ook Google, dat het Mundaneum spon-sort, voorbij.* Een verrassend detail: IBM is ontstaan uit een bedrijf dat door Dewey is opgericht.

Rest de vraag wat Paul Otlets betekenis is geweest. Blijvend resultaat van zijn visie is de UDC, die nog steeds bestaat, en de standaard cataloguskaart die hij ontwikkelde. Bovendien heeft hij met zijn organisatie zo'n twaalf miljoen kaarten gemaakt (en die behoren inmiddels tot het werelderfgoed). Last but not least: van belang is zijn schets van het internet, gemaakt ver voordat het realiteit werd. Otlet is met recht een ziener die zijn tijd ver vooruit was. <

* Zie ook het artikel in de *New York Times* naar aanleiding van het tienjarig bestaan van het Mundaneum, tinyurl.com/1lb7hyo.

** Zie video *Paul Otlet: the man who dreamt the internet*, tinyurl.com/qfz278q.

Peters Evers is mede-eigenaar van nieuwsfeeddienst RSScockpit.

**Cataloging the world,
Otlet and the birth
of the information age**

Auteur: Alex Wright
Uitgever: Oxford University Press
Publicatie: 2014
ISBN: 978-0-19-993141-5

PROFESSIONAL IN HET NIEUWS

Robert van der Vooren is projectmanager bij de VSNU, een Nederlandse organisatie die de maatschappelijke positie van het wetenschappelijk onderwijs en onderzoek moet versterken. Hij leidt een project dat de overgang naar open access bevordert.

Wat willen de Nederlandse universiteiten met open access?

'Nederlandse universiteiten vinden dat wetenschap voor iedereen vrij toegankelijk (open access) moet zijn. Het meeste onderzoek is immers met publiek geld bekostigd. Daarnaast is open access ook goed voor Nederlandse onderzoekers; open access-publicaties zijn op internet beter vindbaar en worden daardoor vaker geciteerd.'

Wat kun je hier namens VSNU aan doen?

'Een aantal licenties met grote uitgevers op wetenschappelijke tijdschriften loopt tegelijkertijd af. De VSNU ziet hier een kans om van het

traditionele abonnementsmodel af te stappen. Universiteiten willen de contracten alleen verlengen onder voorwaarde dat de uitgevers bereid zijn serieuze stappen te zetten om open access dichterbij te brengen.'

Wat zijn de resultaten tot nu toe?

'Uitgevers reageren wisselend op de vraag van de VSNU, omdat open access het bestaande verdienmodel ingrijpend verandert. Toch is dat de toekomst, bewijst ook de onlangs bereikte overeenkomst met Springer. In de overeenkomst met Springer is een afspraak gemaakt over betalen voor publiceren in plaats van voor lezen. De *author processing costs* (APC's) om te publiceren

zijn voor een substantieel deel via de tijdschriften afgekocht. Dat betekent dat wetenschappers niet meer individueel hoeven te betalen voor het publiceren via open access.'

Waarom kiest Nederland een eigen weg?

'Het is een eigen weg omdat Nederland als eerste deze weg inslaat. De meeste landen kiezen voorzichtig voor groen open access: de auteursversie van een artikel opslaan in een eigen openbaar toegankelijk repository, maar de gepubliceerde versie blijft achter de betaalpoort van de uitgever. Nederland gaat voor goud: de auteur betaalt de uitgever en daarna is de publicatie vrij toegankelijk. Het is zo gemakkelijker om wetenschappelijke resultaten te hergebruiken en ernaar te verwijzen, maar de omslag is veel ingrijpender. De keuze voor goud is een keuze voor duurzaam open access.'

Wat gaan we komend half jaar hier van merken?

'Het is van de onderhandelingen afhankelijk wat universiteiten gaan merken. Ik hoop in navolging van Springer meerdere succesvolle overeenkomsten bekend te kunnen

maken. In dat geval worden wetenschappers begeleid in de werkwijze die vereist is voor publiceren in open access.'

Wat wilde je vroeger worden?

'Ik zag mezelf in mijn dromen graag als gezagvoerder. Een vliegtuig, trein of groot schip maakte daarbij geen verschil.'

Waarom heb je voor je deze loopbaan gekozen?

'Wetenschap heeft een grote aantrekkingskracht op mij. Ik wilde niet zozeer een wetenschappelijke carrière, dus het was zaak op zoek te gaan naar een andere verbinding met het instituut en de academische gemeenschap. Dat heeft me in eerste instantie naar de universitaire medische centra geleid, waar ik als bestuursadviseur werkte.'

Welk ebook las je het laatst?

'Mijn eerste ebook moet ik nog lezen. Ik zie veel voordelen van ebooks, maar ik ga eerst mijn ongelezen papieren boeken lezen. Een andere vorm van elektronische boeken gebruik ik wel geregeld. Ik heb iedere week veel reistijd per auto en luister onderweg dan graag voorgelezen boeken. Zoals onlangs nog naar Donna Tartt's *The Secret History*.'

En welk papieren boek?

'*De kunst van het veldspel*, door Chad Harbach. Prachtig boek! Het speelt zich af op een kleine universiteit in de Verenigde Staten.'

Heeft het papieren boek nog toekomst?

'Ja, daar ben ik van overtuigd. Ik bezit een zeer oude familiebijbel, die me veel waard is. Ik kan me er geen voorstelling van maken wat voor boekvorm dat kan vervangen.'

De beste app die je kent?

'Turboscan. Gemakkelijke scanfunctie voor documenten. Ik gebruik hem vaak.'

Vertel iets verrassends over jezelf.

'In 2000 heb ik deelgenomen aan de Olympische Spelen in Sydney als roeier. Een ongekende belevenis. Hoewel zonder medaille thuisgekomen, denk ik er nog vaak aan terug met veel plezier en naarmate het langer geleden is met steeds meer trots.'

Naam en leeftijd

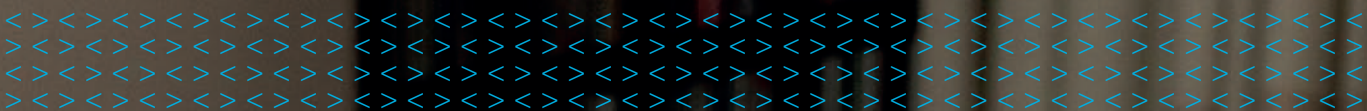
Robert van der Vooren (1974)

Opleiding

Bestuurskunde, Universiteit Twente

Huidige baan en werkgever

Projectmanager bij VSNU sinds augustus 2014. Hiervoor zelfstandig financieel adviseur ziekenhuisdirecties

TERUGKIJKEN

Bas Savenije is op 1 januari afgetreden als algemeen directeur van de Koninklijke Bibliotheek. IP kijkt met hem terug op bijna zes jaar KB.

Doelstellingen

'In een IP-interview bij mijn aantreden in 2009 gaf ik aan wat mijn belangrijkste doelstellingen waren voor de KB: versnelling van de digitalisering en meer nationale samenwerking op het gebied van digitale dienstverlening. Destijds lag er nog een groot accent op de internationale samenwerking. Op nationaal niveau werd de KB nog niet zo vaak gezien als logische samenwerkingspartner. Daar wilde ik meer nadruk op leggen.'

Digitalisering

'Wat betreft de digitalisering hebben we de afgelopen jaren behoorlijk versneld. Dat komt mede dankzij de samenwerking met Google. Ook de gezamenlijke digitale dienstverlening is in een stroomversnelling gekomen. Het NRC-artikel uit 2011 over het "digitale drama" was negatief, maar misschien een goede wake-up call. [Het artikel had als strekking dat de digitalisering van erfgoed een hoge vlucht neemt, maar slordig en chaotisch gebeurt. Wetenschappers kunnen talloze bronnen daardoor niet vinden of doorzoeken, red.]'

'Er wordt zo ontzettend veel gedigitaliseerd, maar alles was zo verspreid beschikbaar. Het was de hoogste tijd om digitaal materiaal meer te gaan bundelen. Zo is bij de universiteitsbiblio-

theken en de KB het idee ontstaan voor een platform, wat uiteindelijk heeft geleid tot Delpher.'

Maatschappelijke functie

'In het eerder genoemde IP-interview zei ik ook dat ik hoopte dat de KB de relatie met de openbare bibliotheken "wat meer" zou kunnen versterken. Nu is per 1 januari de nieuwe bibliotheekwet in werking getreden, die de KB verantwoordelijk maakt voor de stelseltaken in het openbare bibliotheekveld. Daarmee is de formele integratie in de KB van Bibliotheek.nl (BNL), het Sectorinstituut Openbare Bibliotheken (SIOB) en de Digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren (DBNL) een feit. Dit zal de klant veel voordelen geven. De nieuwe organisatie is

een fantastische basis om de maatschappelijke functie van bibliotheken vorm te gaan geven. Ik hoop dat de mensen die in deze nieuwe organisatie samenkomen de inspiratie vinden om dat te gaan doen. Bibliotheken richten zich in toenemende mate op activiteiten naast het "uitlenen van boeken". Het zal steeds meer een mengeling van digitale en fysieke taken zijn.'

Grenzen slechten

'De KB kan meerwaarde leveren bij het slechten van de grenzen tussen de verschillende bibliotheeksystemen, waardoor wetenschappelijke informatie op uniforme wijze beschikbaar kan komen. Vanuit OCW wordt daar nu hard aan getrokken. Ik vind het

alleen jammer dat het ministerie van Economische Zaken hier nooit actief in is geweest. Kennis is van grote economische waarde.'

Netwerk

'De titel van het nieuwe KB-beleidsplan 2015-2018, waaraan ik nog heb kunnen bijdragen, is *De kracht van het netwerk*. Waar de KB zich op gaat richten is de positie van de klant en de samenwerking tussen de bibliotheken tot een landelijk netwerk. De komende tijd zal blijken hoe die synergie precies vormgegeven moet worden.'

Open access

'Ik heb altijd gestreefd naar het beschikbaar stellen van met name wetenschappelijke informatie aan alle Nederlandse burgers, door middel van open access of via een betaalbare vorm van pay-per-view. De afgelopen jaren is daar veel met uitgevers over gesproken, maar helaas zat er te weinig vooruitgang in. De intentieverklaring die de UKB (het samenwerkingsverband van de universiteitsbibliotheken en de KB) en uitgeverij Springer hebben ondertekend om gezamenlijk het publiceren via open access te bevorderen, is een belangrijke stap in die richting. Ik ben ook heel blij dat staatssecretaris Sander Dekker zich nu actief inzet voor open access.'

Zelfverkozen keurslijf

'De afgelopen jaren heb ik een ontzettend volle agenda gehad, een soort zelfverkozen keurslijf. Dat mag nu wel wat losser. Ik las ook vooral diagonaal, en moest zelfs oppassen dat ik romans niet ook zo ging lezen. Ik kan nu weer wat meer de diepte ingaan.'

Frank Huysmans

COLUMN

Charlie en de klanten van de bieb

Wat me het meeste opviel bij het lezen van de berichtgeving over

Charlie Hebdo is dat de tijdgeest geen vat heeft gekregen op het blad en de makers. *Jamais*. Dat moet de tijdgeest pijn hebben gedaan. De historie van het blad, begonnen onder de naam *Hara-kiri*, laat zich lezen als een parade van incidenten, verontwaardiging, verschijningsverboden en onderlinge ruzies. Precies zoals je het verwacht van een dwars clubje anarchistische achtenzestigters die er genoeg in scheppen hun lezers wekelijks op een portie vlijmscherpe en als het moet smakeloze satire te trakteren. De bedreigingen en aanslagen werden schouderophalend voor kennisgeving aangenomen. 'Liever sterf ik staand dan dat ik op mijn knieën moet leven,' zei hoofdredacteur Charb. En dat was dan dat.

Bibliotheekorganisaties stonden niet vooraan bij het #JeSuisCharlie-protest. Pal staan voor de vrijheid van meningsuiting verhoudt zich slecht tot de neutraliteit die men ook wil uitstralen. Door de massaliteit van de protesten hadden ze uiteindelijk geen keus. Geen positie kiezen werd óók positie kiezen. En dus verschenen er verklaringen op sites van bibliotheekkoepels als IFLA en EBLIDA. De voorzichtigheid, het moet gezegd, droop ervan af. Geen statement in de trant van 'het uiten van een mening, hoe beledigend en abject die ook wordt

'Je zegt niet meer wat je denkt, maar je zegt wat je denkt dat de buitenwereld van je wil horen'

Frank Huysmans is redacteur van IP, bijzonder hoogleraar bibliotheekwetenschap aan de UvA en zelfstandig onderzoeker en adviseur

gevonden, mag nooit worden bestreden met censuur en terreur'. Alleen de American Library Association liet bij monde van haar voorzitter minder aan duidelijkheid te wensen over.

Waarom die zalvendheid? Ik denk omdat verenigingen een grootste gemene deler moeten zien te vinden in de opinies van hun leden. 'Met elkaar in gesprek blijven wanneer onze principes worden aangetast' (IFLA) is dan het hoogst haalbare. Een andere reden,

vrees ik, is dat bibliotheken te zeer mee zijn gegaan met de tijdgeest. Het public relations-denken in termen van 'communicatiemanagement' heeft de bieb in zijn greep. Gevolg: je zegt niet meer wat je denkt, maar je zegt wat je denkt dat de buitenwereld van je wil horen.

Bibliotheken zijn te ver meegedreven met het neoliberale denken in termen van consument en markt. Zeker in Nederland waar ze – niet toevallig – Charlie bijna geheel aan zijn lot overlieten. Neem het strategisch beleidsplan van de Koninklijke Bibliotheek. In de missie wordt gelukkig nog gesproken over 'mensen'. In de doelstellingen verenigt de KB ze tot 'klanten'. Terwijl ze de komende jaren een belangrijke taak heeft in het omvormen van openbare bibliotheken tot knooppunten in stad, wijk en dorp waar 'kennis samenkomt, actief wordt gedeeld en doorontwikkeld', aldus het rapport-Cohen. Waar met mensen en het maatschappelijk middenveld wordt samengewerkt. Dat is toch echt iets anders dan mensen als klanten behandelen.

Wat heerlijk dat er nog onverstoorbare clubs als Charlie Hebdo zijn. Ik probeer me het blad voor te stellen als een organisatie met een missie, een visie, een afdeling PR en een klantenservice met webcare. En moet lachen.

<

Karmac Groep

Pascallaan 68
8218 NJ Lelystad
Tel 0320-286969
info@karmac.nl
www.karmac.nl

De drie bedrijven die samen de Karmac Groep vormen, zijn uw partner bij duurzame oplossingen in document- en informatielogistiek. Door de jarenlange ervaring zijn wij uitgegroeid tot dé specialist op het gebied van informatielogistiek.

> BOEKEN- EN ABONNEMENTENSERVICE

EBSCO Information Services

Postbus 204
1430 AE Aalsmeer
Tel 0297-386386
Fax 0297-386387
www.ebsco.nl

Ilge Subscription Management

Postbus 87592
1080 JN Amsterdam
Tel 020-6441842
Fax 020-6444412
info@ilge.nl
www.ilge.eu

ILGE

subscription management

ILGE is al meer dan 25 jaar de meest persoonlijke, betrouwbare partner in abonnementenbeheer. Zowel openbare bibliotheken als medische en bedrijfsbibliotheken genieten van onze deskundige dienstverlening en scherpst mogelijke prijzen.

LM Information Delivery

Van Twickelostraat 13
7411 SC Deventer
info@LMinfo.nl
www.LMinfo.nl

information delivery

LM Information Delivery is al sinds 1972 een toonaangevende leverancier van informatiediensten. Een professionele klantenservice en geavanceerde technologische oplossingen vormen de basis van onze bedrijfsactiviteiten.

Van Dijk Zakelijk

Postbus 486
3990 GG Houten
Tel 088-2345900
Fax 030-6386958
klantenservice@vandijkzakelijk.nl
www.vandijkzakelijk.nl

Leverancier van vakinformatie. Laat het beheer over uw abonnementen-pakket en boekbestellingen aan Van Dijk Zakelijk over, en creëer voor uzelf overzicht en kostenbesparing.

> CONSULTANCY > ADVIESBUREAUS

Infomare

Postbus 333
4530 AH Terneuzen
Tel 0115-608699
www.infomare.eu

Ingressus

Postbus 2341
3000 CH Rotterdam
Tel 010-2060260
www.ingressus.nl

Reekx

Charlotte van Pallandtlaan 18
2272 TR Voorburg
Tel 070-3000684
E-mail: info@reekx.nl
www.reekx.nl

> ICT DIENSTVERLENING

BeeSmart

Pieter Bruegelstraat 14
7731 SK Ommen
Tel 088-2337627
Fax 088-2337650
info@beesmart.nl
www.beesmart.nl

BeeSmart is een innovatief ICT-bedrijf met unieke oplossingen voor o.a. cashless dienstverlening, outsourcing, compleet beheerde diensten op het gebied van gaming en wifi, maar ook oplossingen voor printing en telefonie.

> INFORMATIEPROVIDERS

> HOSTS

EBSCO Information Services

Postbus 204
1430 AE Aalsmeer
Tel 0297-386386
Fax 0297-386387
www.ebsco.nl

LM Information Delivery

Van Twickelostraat 13
7411 SC Deventer
info@LMinfo.nl
www.LMinfo.nl

> OPLEIDINGEN

> CURSUSSEN

> BIJSCHOLING

Erasmus Academie

Postbus 1738
3000 DR Rotterdam
Tel 010-4081839
info@erasmusacademie.nl
www.erasmusacademie.nl

Ingressus

Postbus 2341
3000 CH Rotterdam
Tel 010-2060260
www.ingressus.nl

GO opleidingen

Postbus 164
2270 AD Voorburg
Tel 070-3512380
Fax 070-3549789
www.GOopleidingen.nl

HvA / Archiefschool

Postbus 1025
1000 BA Amsterdam
Tel 020-5954788
www.archiefschool.nl

> PERSONEEL

> WERVEN & SELECTIE

> DETACHERING

Ingressus

Postbus 2341
3000 CH Rotterdam
Tel 010-2060260
www.ingressus.nl

Randstad/ProBiblio

Opaallaan 1180
2132 LN Hoofddorp
Tel 023-5546275
www.probiblio.nl/randstad

Reekx

Charlotte van Pallandtlaan 18
2272 TR Voorburg
Tel 070-3000684
E-mail: info@reekx.nl
www.reekx.nl

> SOFTWARE

AXIELL ALM Netherlands BV

Postbus 1436
3600 BK Maarssen
Tel 0346-586800
Fax 0346-561655
www.adlibsoft.com

Infor Library and Information Solutions

Pettelaarpark 103
5216 PR 's-Hertogenbosch
Tel 073-6205222
Fax 073-6205298
www.vubis-smart.com

Librix

Postbus 102
7140 AC Groenlo
Tel 0544-471111
Fax 0544-465814
www.nedaplibrix.com

> UITGEVERS

ProQuest

The Quorum, Barnwell Road
Cambridge CB5 8SW
United Kingdom
Tel +44-(0)-1223215512
Fax +44-(0)-1223215513
www.proquest.com

Ook een vermelding
van uw bedrijf?

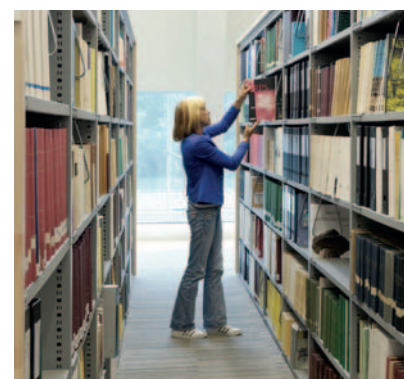
Bel Joop Slor
bij Recent op
020-3308998

EEN BRON VAN KENNIS

adlib
an AXIELL product

Meer dan 2600 klanten gebruiken onze software wereldwijd, van academische collecties tot openbare bibliotheken!

Axiell ALM is een vooraanstaand leverancier van collectie management systemen voor bibliotheken, archieven en musea. Adlib Bibliotheek is een professioneel softwarepakket voor informatiemanagement, kennismanagement en catalogusbeheer en wordt gebruikt in tal van bibliotheken, mediatheken en documentatiecentra in o.a. het (hoger)onderwijs, de gezondheidszorg, juridische instellingen en bedrijven.

Adlib Bibliotheek is gebaseerd op internationale standaarden en beschikt onder meer over uitgebreide thesaurusfunctionaliteit en koppelingen met digitale media. Adlib Bibliotheek kan naadloos aangesloten worden op onze Archief- en Museummodules zodat één volledig geïntegreerd systeem ontstaat. Uiteraard kan Adlib Bibliotheek uitgebreid worden met diverse online services en onze uitleen-, tijdschriften- en bestelmodules.

AXIELL ALM Netherlands BV
Postbus 1436, 3600 BK Maarssen
Nederland

+31 (0)346 58 68 00
ALM.sales@axiell.com
www.axiell-alm.com

AXIELL
ARCHIVE, LIBRARY & MUSEUM